

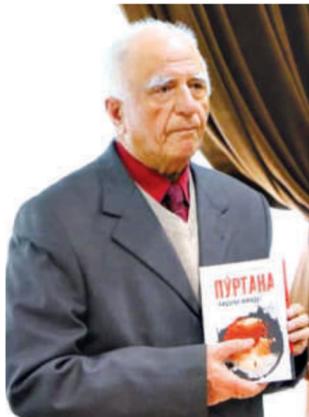
Муносабат

Халқим йўлдошев олган сурат.

ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ТАЯНЧ КУЧЛАРИ

Ўзбекистон Президентининг Олий Мажлиси Мурожаатномаси — кейинги беш йилнинггина эмас, миллий истиқлол тарихининг ўттиз йиллик тажрибаларини ўзида мужассамлаштирган катта ва қамровли ҳаракат ҳужжати. Унда Ўзбекистон ва унинг кўпмиллатли халқи босиб ўтган улкан ва мураккаб йўл акс этган.

Иброҳим ҒАҒУРОВ

Ҳужжат навбатдаги бир йилнинг эмас, кенг ва узоқ келажақ вази­фаларини ҳам ўзига қамраб олган. Унда бошидан-оёқ демократик ислохотлар, уларнинг таянч нуқталари ҳамда ҳа­ракат ва ечим механизмлари батаф­сил кўрсатилган. Тилга олинган барча режалар, вази­фалар куннинг сира кеч­ки­тириб бўлмайдиган, зудлик билан ҳал қилишни талаб қилаётган маса­

лалардир. Бинобарин, уларни кеч­ки­тириш, уларга бепарволик дунёдан қадам-бақадам орқада қолиб кетишга олиб келади. Бундай кечки­тиришнинг фо­жиалари Ўзбекистоннинг яқин ва узоқ тарихидан бизга яхши маълум.

Демократик ислохотлар, бу — бар­чага тааллуқли ва дахлдор бўлган эркин ривожланиш дастурига эга ис­лохотлар демакдир. Мурожаатномада қайд этилган қайси соҳани олманг, ти­зимли тараққиёт, рақамли иқтисодиёт, инновациялар илмий-ижтимоий тил ва услубда ҳужжатларга таяниб, ил­мий тарзда баён этилади. Бу ҳозирги дунёга тушунарли, яқин тил ва услуб­дир. Дунёга ўзини тушунари тилда кўрсатиш ҳам катта маҳорат ҳам асл баённинг инновация. У Вашингтонга ҳам, Москвага ҳам, Анкара, Пекин, Токиога ҳам етиб боради. Етиб бориб ҳамкорлик, ҳамдўстлик раббатларини уйғотади ва ҳаракатга келтиради. Ҳужжатнинг япон ижтимоий-иқтисоди­ ва қалбида акс-садо топишдан бир адабиётшунос сифатида қувонишга ҳаққим бор. Ўзбекистоннинг бу ҳуж­жатда ифодаланган интилишларини яқин қардош мамлакатлар, Афғони­стону Ҳиндистон, Покистон араб мамлакатларида ҳам тушунари бў­лиши халқаро тарихий, анъанавий дўстлигимиз асоси, ўзаро фойдали

алоқаларнинг негизидан, келажақнинг уфқлари умидбахш ёришиб турганидан дарақдир. Шундай тушунарли ан­глашиш ва жондошлик бўлмаса, Ҳинд океанига қадар Шарқ мамлакатларининг темир йўлини ўтказиб бўларми­ди, Каспий, Озарбайжон, Туркиялар­нинг газ ва нефть қувурларига уланиб, тараққиётнинг қон томирларини бино қилиб бўлармиди? Осиё — Ҳинд те­мир йўли-я! Кеча у фантазия эди. Бу­гун халқларнинг азму иродаси билан реалликка айланади! Туркменистон, Қозоғистон билан қон-қардош дўстли­гимиз боис Ўзбекистон иқтисодининг йўллари эндиликда Каспий денгизи орқали ҳам ўтади.

Кейинги тўрт йил ичида жаҳон ва унинг таркибий қисми бўлган Ўзбеки­стон воқелиги тарихан олиб қараганда, тез ва жуда қаттиқ ўзгариб борапти. Ўзбекистонда ва ўзбек миллати ҳаёти­да ижтимоий-сиёсий ғоялар кетма-кет изчилик билан гулдираб, чақнаб, сўнг улар ўрнини яна бошқа жозиба­дор, ҳаракатга қорловчи ғоялар тўх­товсиз эгаллаяпти. Табиат борлиқдаги барча нарса-ҳодисалар каби ғоялар ҳам яшайди, кўкаради, қарийди. Ми­сол учун ҳужжатда давлат қорхона­ларининг таназзули ҳақида фикр юрити­либ, уларни трансформация қилиш, хусусийлаштириш ҳақида қатор та­ҳлиллар ҳавола этилган.

Энди яқин истиқлол ўтмишимиз­ни андак эспайлик. Кейинги йилгирма беш йил давомида “Давлат — бош ислохотчи” деган ғоя-қараш ҳуж­рон бўлиб келди. У истиқлолдан ҳаяжон­га тўлган ақлу ҳушимизни тамоми­ла эгаллаб олди. Ислохотларда ҳар

мақомга йўргалаш, анархиядан қо­чиш учун шундай йўл тутилганлиги катта-катта китобларда стратег мута­факкирларимиз томонидан қайд этиб ўтилган, батафсил изоҳланди. Маъ­лум бир шароитларда бу ғоя ижобий хизматини ҳам ўтади. Лекин у ҳамма вақт ижтимоий, иқтисодий, маданий, маиший қурилишлар жараёнларида тараққиётдан чўчиш, ҳадиксирашлар­ни мамлакат миқёсида юзага чиқа­раверди. Ташаббуслар кенг қулоч ёзмади, тадбиркорлик йўлида ғовлар тобора баландлади. Истиқлол қури­лишининг жадал ва гармоник ўсишига тўсқинликлар кўпайди. Биз ўз-ўзимиз­ни алдамай, яқин ўтмишимиз саҳи­фаларидан тўғри ва холис ҳулосалар чиқариб, келажагимиз учун адл ва адолатли ибрат олайлик. Эндиликда келиб, давлат қорхоналари дунё рақо­батига бардошли маҳсулот беролма­ди. Юсак иқтидорли, малакали тех­ник кадрларни етиштира олмади. Буни Президентимиз кескин тарзда тилга олди: “Бугунги кунда ишмиздаги энг катта камчилик — билим етишмасли­ги, афсуски, барча соҳаларда сезил­моқда. Ҳолбуки, биронта ҳудудни ҳам, тармоқни ҳам замонавий илм ва би­лимларсиз ривожлантириб бўлмайди. Тараққий этган мамлакатларда ялпи ички маҳсулотнинг 50 фоиздан ортиғи “билимлар иқтисодиёти” ҳисобидан, яъни инновациялар ва юқори малака­ли кадрлар томонидан яратилаётгани буни яққол исботламоқда”.

Давоми 2-бетда

“Янги Ўзбекистон” учун махсус

ҚЎШМА ТАЪЛИМ ДАСТУРИ ОЧИЛДИ

Тошкент давлат иқтисодиёт университетида Финляндиянинг Турку амалий фанлар университети ҳамкорлигида “Ахборот технологиялари ва тадбиркорлик” бакалаврият таълим йўналиши бўйича қўшма таълим дастурининг очилиш маросими бўлиб ўтди. Тадбирда Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири ўринбосари Шерзод Асадов, мамлакатимизнинг хорижий давлатлардаги элчилари, Финляндиянинг Ўзбекистондаги фахрий консули Алишер Жўраев, Тошкент давлат иқтисодиёт университети раҳбарияти ва Турку амалий фанлар университети ректори Веса Тааттила, Европанинг энг йирик инноватор тадбиркори Питер Вастербак ҳамда “Finest Future” компанияси вакиллари иштирок этди.

Шу ўринда таъкидлаш керакики, Ўзбекистон Ташқи ишлар вази­рлиги кўмагида мамлакатимизда таълим соҳасида дунёнинг етакчи ва ил­гор таърибага эга университетлари билан янги лойиҳалар амалга оширилмоқда. Финляндия таълими ва инновацион ғояларини юртимиз олий таълим дас­

турларига татбиқ этиш шулар жум­ласидан. Ҳозирда Финляндиянинг Ўзбекистондаги фахрий консул­лиги ва ушбу мамлакатнинг “Finest Future” компанияси билан ҳамкорликда ах­борот-коммуникация ва тадбиркорликни ривожлантириш бўйича йирик лойи­ҳаларга старт берилган. Тошкент давлат

иқтисодиёт университети ушбу лой­иҳаларда илк ҳамкор олий таълим му­ассасаси сифатида иштирок этмоқда. Дастурнинг ўзига хослиги шундан иборатки, унда талабалар 1+3 шакли­да таълим олади. Талабаларга, шунинг­дек, Финляндия компанияларига ишга қойлаштириш имконияти берилади. Яъни, дастур иштирокчилари таълимнинг дастлабки 1 йилини Ўзбекистонда ва кейинги 3 йилни Финляндияда ўтказ­ади. Шунингдек, дастур иштирокчилари Финляндиянинг йирик АКТ компания­лари ва стартапларида амалиёт ўтади. Дастлабки келишувларга қўра, қўшма таълим дастури бакалаврият

босқичида “Ахборот технологиялари ва тадбиркорлик” ҳамда “Бизнес ахборот технологиялари ва тадбиркорлик” таъ­лим йўналишлари бўйича талабаларни қабул қилиши режалаштирилган. Лойиҳа Европанинг энг йирик инно­ватор тадбиркори Питер Вастербак раҳбарлигида амалга оширилмоқда. Ушбу лойиҳа орқали ўзбекистон­лик талабалар Финляндиядан янги ғоя ва тажрибаларни ўрганиб, кучли билим ва кўникамага эга бўлган ҳолда юртимиз тараққиётига муносиб ҳисса қўшади.

“Дунё” АА

ЯНГИ ЙИЛ СОЛНОМАСИ

Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлиси Мурожаати кириб келган янги йилнинг кенг қўламлилиги билан халқимизга куч-қудрат, ҳаётимизга эркинлик ва фаровонлик, келажагимизга катта ишончни мустаҳкамлаб беради. Мурожаатни тинглар эканман, янгиланаётган Ўзбекистоннинг янги қиёфаси, шаҳар ва қишлоқлардаги ободлик, ҳар бир оиланинг бахт ва иқболи, ёш авлоднинг куч-қудрати, ижтимоий-иқтисодий соҳаларда эришилаётган бетақрор ютуқлар ва жаҳон ҳамжамиятининг Ўзбекистонга ҳаваси ва эътирофи қўнғимдан ўтди. Орзу мақсадлар улғайгандек бўлди. Янги ниятлар, янги режалар кириб келаётган янги йилга ўзгача мазмун бағишлади.

Гулистон АННАҚИЛИЧЕВА, Қорақалпоғистон халқ шoirи, сенатор

— Халқимизнинг букилмас ирода­си, фидокорона меҳнати ва матонати, аҳоли ва давлат органларининг бир­галликдаги саъй-ҳаракатлари туфайли мавжуд қийинчиликларни мардона ен­гиб ўтмоқдамиз, — деди давлатимиз раҳбари Мурожаатномада.

Шу ўринда, Қорақалпоғистонда ҳам халқимизнинг бирдамлиги, қийинчилик­ларни мардона енгиб ўтишдаги ҳамкор­лик, дўстлик, биродарлик, сабр ва ирода каби қадриятларининг улғуворлигини ҳис қилдик. Албатта, қийинчиликлар ўр­тага чиқди. Айниқса, пандемиянинг илк кунлариданоқ нафақат кам таъмин­ланган оилалар, балки қўллаб-қувват­ларимиз даромадини йўқотиб, ишсиз қолганлиги янада жипслашиб бу қийин­чиликларни енгишга ундади.

Мурожаатнома ўтган бир йилнинг сарҳисоби бўлиб, инсониятнинг коро­навирус пандемиясидек глобал офат­га, сабр-матонат билан жавоб берган­лиги, юртимизда бир аср давомида рўй бермаган бундай офатни енгиш учун олиб борилган режалар дастурлар, халқ саломатлиги учун кўрсатилган меҳр ва эътиборнинг ёрқин намоёни бўлди.

Давоми 2-бетда

Аграр тармоқдаги ислохотларнинг янги босқичи:

барқарор тараққиёт ва самарадорлик

Баҳром ШАРИПОВ, Пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш давлат қўмитаси раиси

Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлиси Мурожаатномаси мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий тараққиёти йўлида эришган натижаларимиз сарҳисоби ва келгуси йилда олдимизда турган вази­фаларни аниқ белгилаш нуқтаи назаридан барчамиз учун муҳим воқеа бўлди. Бу йилги Мурожаатнома ҳам нафақат кенг қамрови, режа ва мақсадлар аниқлиги, балки халқимизга ҳар бир йўналишда мотивация бергани билан ҳам алоҳида аҳамият касб этди.

Давоми 3-бетда

Ислохотларнинг таянч кучлари

Бошланиш 1-бетда

Хозирги кунда ҳар биримиз ўзимизни фуқаро деб билсак, бунинг устида ўйлашмаслигимизнинг илжи йўқ. Бу жуда катта оғриқли масала ва Президентимиз давлат бошлиғи сифатида унга ҳали кўп тўхталди. Эндигида бутун таълим ва маориф тизимини қирқ фоиз назария ва опти-миш фойдаланишга ўтказмасдан туриб, замонавий интеллектуал кадрлар етиштиришни ҳал қилолмаймиз. Ҳар бир ўқувчи ва ҳар бир талабанинг кўли амалий ишга ўргансин. Мактаблар, коллежлар, лицейлар, техникумлар саксон беш фоиз амалиётга ўтсин. Назариялар, кимёвий, физикавий, биологик формулалар ана шу амалиёт довомида онларга қуйилсин. Бошқа илжимиз қолмади. Иқтисодиётимизни техник кадрлар қўтқаради. Тараққиётимизни техник кадрларнинг малака, маҳорат билимлари, ўқув қобилиятлари ҳал қилади. Охири бунинг тушунамлиги. Кўпчилик, вазирликлар доираларида чанг-тўзонлар кўтаришлардан, сийқа гапларни тўхтовсиз такрорлай-верилардан энди асло наф йўқ. Кейинги беш йилда шу келажак бўлмаган "социалистик" йўлнинг оқибатларини тугатиш устида катта ишлар бошлан-моқда. Мурожаатноманинг бутун инновацион руҳи ва мундарижаси мана шунда! Аммо ўттиз йилнинг кўп улғу имкониятлари ҳавога учиб кетди-да. Барча ресурслар ва бойликларимиз бўла туриб, шундай қараб ўтирдик. Туронимиз, Оролимиз борлигига назар ташладикми? Энди ёшларнинг гайрати келиб, қуриган денгиз тубига саксовул эка бошлади. Нималар қозғо-да қилиб кетди, тарихимизга қарайлик. Президентимиз зўр бериб нималар ҳақида жон куйдириб сўзлапти, мана эшитинг: "Ислохотларимиз ҳалқимизнинг кундалик ҳаётида ўз ифодасини топиши, қутган натижаларимизга эри-шиш кўп жиҳатдан давлат бошқару-видаги самарадорликка бевосита бо-глик". Бу зўр заворли вазифа.

Давлат бошқаруви кўп улғу саё-ҳаракатлар билан кейинги вақтларда ҳалққа яқинлашди. Энди фоймаси "Мил-лий тикланишдан — миллий юксалиш сари". Ушбу мажозий ғоя ёнига охириги йилда "Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон аяшайлик!" деган жуда оли-жаноб ғоя қўшилди. Мурожаатнома ҳам бошдан охиригача шу ғоянинг маънавияти ва мундарижаси шуқури билан суғорилган. У бизга шу пайтга-ча бўлганда кўра энг серҳаво, файзли, обод, фаровон ҳаёт манзаралари-ни ваъда қилмоқда.

Хужжат мундарижаси ғоятда бой, улар замонавий иқтисод, сиёсатшу-нослик, маданиятшунослик тизимлари билан ишонarli қамраб олинган. Эркинликда фаровонлик ва фаровонликда эркинлик — демократик ислохот-ларнинг бутун мазмуни ана шунда. Биз тарихий онгимизнинг ҳолати ва бе-рилган йўналишига кўра демократия-дан ҳаддан ортиқ чўчиганмиз. Бизга эрта, эрта деб тинимсиз ҳайқирган-миз. Демократия деганда гўё ярим

жинсларнинг никоҳлари, касалманд майлларини тушунадиган ва тушу-тирадиганлар ҳам йўқ эмас. Ҳали ҳам эрта деб ҳайқирамиз, ҳолбуки истиқло-лимиз воёга етиб ўттизга кирди. Яна қанча эрта бўлиши мумкин? Яна қанча эски заводларимиз маҳсулот бермай хароб бўлиб ётсин? Яна қанча ерлари-миз кўриққа ташланиб, қамши, тўқайга айланиб турсин? Ахир бу ўша машҳур тарихий онг танбаллигидан дарак бер-маётими? Конституция билан қамраб олинган демократия қонун-қондалар билан чегаралаб олинганда, ҳеч қачон кеч ё эрта бўлмайди. У ҳаётга фақат тараққиёт ва фаровонлик маърифати ато этади, ҳаётни инсонга мос қилади, турли ўзвонлиқлар ва вуль-гарлаштиришларнинг олдини олади. Хужжат мамлакатнинг барча майдон-ларида демократлаштиришга асос-ланаётгани ишларга албатта раванқ бағишлайди. Эрта деб ўтиришда ҳеч қандай лаёқат ва ҳеч қандай кашфиёт, олға силжиш йўқ. У эскиликнинг арха-иклашган онг кўриниши, ҳолос.

Мурожаатнома руҳи, унга узок йиллик тарихий тажрибаларнинг пи-ровард натижаси деб қарашга асос беради. Агар ўттиз йил кураш, изла-нишларда миллий тикланиш орзу-ларига эришмаган бўлсайдик, бугун эркинликда фаровонлик ва фаровон-ликда эркинлик бўлмасди ва барча ҳаракатларимиз, тинимсиз уриниш-ларимиз сувага уриб кетган бўларди. Жуда кўп иқтимоий, иқтисодий, си-ёсий қийинчиликлардан кейин бугун ана Уччинчи Ренессанс ғояси кўзимиз-га раёно гулдай ғоятда мафтункор бўлиб кўринмоқда. Ренессанснинг

мафтункор олмос қирралари! Унинг олмос ёмбисидек ажойиб-ғаройиб ғоялари! Янги йилимизга қўйилган номнинг буюк маъно-мазмуну мана шунда: мусаффо ҳаёт орзуси! Эркин-ликда фаровонлик ва фаровонликда эркинлик — асли ўзи мусаффо ҳаёт орзуси ва шундай ҳаёт кечирмоқдир. Бу Президентнинг Ёшлар форумидаги маърузасида тўла намоён бўлди.

Мурожаатнома Форумдаги маърузанинг узвий давоми ва улarga доим биргаликда қараш ва ўрганиш зарур. Кимда ҳали ҳамон ҳадиклар сақланиб келаётган бўлса, у ҳадикларини энди тамом ташласин, жамиятнинг қайноқ ҳаётига шўнғисин! Инсонлик тўла намоён бўлсин!

Хужжатда "Қасбга ўргатиш тизими" га беқорга катта ўрин ажратилмаган. Ёшларни қўллаб-қувватлаш, улари замонавий касб-хунарларга ўргатиш, замонавий техник билимлар эгаси этиб тарбиялаш жуда катта аҳамиятга эга. Ёшларнинг энг қудратли қатлами — булар техникум, коллеж, лицейлар-да таълим олаётганлар! Улар техник билимлар, малакаларни теран эгал-лаб чиқадилар, саноат тараққиётига бошдан-оёқ берилиб кетадилар. Мен халқимнинг шулар билан дунёнинг энг текин халқларидан бирига айланиши-

ни орзу қиламан. Энди бу замон учун жуда равшан: куч илм ва техникада экан. Телефонни, "тесла"ни ўйлаб топ-ган одам буни тўла исботлади. Ёшларни қўллаб-қувватлаш, улarga ҳар томонла-ма илм-билим бериш, моҳир профес-сионаллар қилиб етиштириш зарур. Ёшлар ва хотин-қизлар — тўққиланиб турган буюк денгиз. Бундай денгизлари бор мамлакат ҳеч қачон қашшоқлик ба-лосига гирифторм бўлмағай.

Хужжатда айтилишича, соҳаларга триллион-триллионлаб чексиз маб-лағлар бюджетдан ажратилмоқда. Бу маблагларни ким ва қандай тасарруф қилади? Энг катта изтиробли савол мана шу. Газета маълумотига суяниб айтсан, туманда бир ўқитувчи 8 мил-лион сўм ойлик олиб ишлаётган экан. Бир врач эса пандемияга қарши фи-дойлик билан курашиб, ўттиз мил-лион муқофот олибди, жуда қувон-дим. Аммо барча ўқитувчилар, барча тиббиёт ходимларининг ҳаммаси ҳам шундайми? Энди сажиз миллион ой-лик олаётган ўқитувчи шу катта ойлик-ка яраша ўзини кўрсатиши, ўқувчилари-ни тарих, физика, кимё, биология, гигиена, санитария сир-синаотларига ошно қилиб, дунёга чидамли ва яроқ-ли қилиб етиштири олиши лозим.

Бугун қўлида катта бюджет пуллари айланганидан тасарруфли зотлар давлат ва халқ пуллари нималарга айланиб, нималарда моддийлашаёт-гани аниқ билишлари ва тасаввур қилишлари, ҳисобдор бўлишлари зарур. Пул айланганидан доираларда табиийки, ўй-фикри ноқислар ҳам ғоя-тада ошмоқ ҳаракатда бўлади. Кор-рупцияга қарши курашиш агентлиги улари яхши ҳисоблаб чиқармикин? Ахир, Адлия вазирлигидан ҳам кўра кўпроқ бу агентлик бюджет пуллари-нинг тўғри ва манзилли тасарруфига жавобгар-ку? Триллионлар барча соҳаларда энг юксак сифат даража-си билан моддийлашмас, елга сову-рилиб кетади. Депутатлар, маҳалла фаоллари, қасба ўшмалари, ад-лия, ҳуқуқ ташкилотлари давлат пул-ларининг нималарга сарфланаётгани устида муттасил талабчанлик билан ишашларига тўғри келади. Таф-тиш-назоратни қаттиққўллик билан изга солиб юборадиган вақт етган.

Воёга етган аҳоли қатламлари энг ҳаётчан, энг илғор, энг ишчан ва масъулиятли одамлар. Пул айлана-диган ва моддийлашадиган таши-лотлар, банклар аҳолининг бу воёга етган, онги юксалган қисмига таяниш-лари, матбуот, телевидение, радио, жамоат йиғинларида улари овоз-лари ҳаммадан бурун янграб тўзи-шига эришмоқлари даркор. Аҳоли қатламларини изчил ўрганиш, аҳоли-шуносликка катта эътибор билан қар-аш қатламларнинг психологияси ва онг қарашларида рўй бераётган ўзга-ришларни муттасил кузатиш жамият-да қатламларнинг ижодий кучларини гармоник тарзда рўёбга чиқариш им-конини беради. Қашшоқликдан қуту-лишнинг энг оптимал йўли халқни ва уланинг болаларини тинимсиз ўқитиш ва улари ҳаётнинг барча мураккаб-ликларига лаёқатли қилишдир. Ҳаёт чирогини ўчмас, деган билим чи-рогини асрайди. Аждодлардан қолган улмас ҳикмат шу.

Янги йил солномаси

Бошланиш 1-бетда

Жумладан, 30 мингга яқин ишсиз фуқаролар доимий иш билан таъмин-ланди. 2 минг нафарга яқин фуқаролар меҳнат бозоридagi талабни ўрганиб турли касбларга ўқитилди. Кўпчилик ишсизларга ишсизлик нафақаси берил-ди.

Бу каби қўрилган чора-тадбирлар натижасида бугунги кунда юртимизда ҳаёт ўз изига тушиб, иқтисодиётимиз барқарор ривожланиш босқичига ўтган-лигини кўрмоқдамиз.

Ўтган йилнинг бошида Нукус шаҳри, Мўйноқ, Бўзатов, Тахтақўпир, Аму-дарё, Беруний, Элликқалъа ва Тўрткўл туманларида ёшлар билан оммавий сайёр қабуллар ва учрашувлар, маъна-вий-маърифий тадбирлар ташкил этил-ди. Ёшларнинг мурожаат ва таклифларидан келиб чиқиб, жами 100 дан ортиқ маданий-маърифий ва спорт тадбирлари ўтказилди, улarda 20 мингга яқин ёшлар иштирок этди.

Шунингдек, ёшларнинг маънавий дунёсини бойитиш ва китобхонлиқни тарғиб этиш мақсадида телеграмм тар-моғида 4 та аудиокитоблар канали ишга туширилди.

Ёшлар иттифоқи Амударё, Беруний, Хўжайли, Тахиятош, Шуманай, Чимбой, Тахтақўпир туман Кенгашлари ташаббуси билан ёшлар етакчилари томонидан ёшларнинг маънавиятини юксалтириш ҳамда китобхонлиқни кенг тарғиб қилиш мақсадида мактаб кутубхонасида ўқувчи-ёшлар уйларида 5 мингдан ортиқ китоб етказиб берилди.

Шунингдек, шаҳар ва туманлардаги дунёсини бойитиш ва китобхонлиқни тарғиб этиш мақсадида телеграмм тар-моғида 4 та аудиокитоблар канали ишга туширилди.

Ёшлар иттифоқи Амударё, Беруний, Хўжайли, Тахиятош, Шуманай, Чимбой, Тахтақўпир туман Кенгашлари ташаббуси билан ёшлар етакчилари томонидан ёшларнинг маънавиятини юксалтириш ҳамда китобхонлиқни кенг тарғиб қилиш мақсадида мактаб кутубхонасида ўқувчи-ёшлар уйларида 5 мингдан ортиқ китоб етказиб берилди.

Шунингдек, шаҳар ва туманлардаги дунёсини бойитиш ва китобхонлиқни тарғиб этиш мақсадида телеграмм тар-моғида 4 та аудиокитоблар канали ишга туширилди.

Ёшлар иттифоқи Амударё, Беруний, Хўжайли, Тахиятош, Шуманай, Чимбой, Тахтақўпир туман Кенгашлари ташаббуси билан ёшлар етакчилари томонидан ёшларнинг маънавиятини юксалтириш ҳамда китобхонлиқни кенг тарғиб қилиш мақсадида мактаб кутубхонасида ўқувчи-ёшлар уйларида 5 мингдан ортиқ китоб етказиб берилди.

Шунингдек, шаҳар ва туманлардаги дунёсини бойитиш ва китобхонлиқни тарғиб этиш мақсадида телеграмм тар-моғида 4 та аудиокитоблар канали ишга туширилди.

Ёшлар иттифоқи Амударё, Беруний, Хўжайли, Тахиятош, Шуманай, Чимбой, Тахтақўпир туман Кенгашлари ташаббуси билан ёшлар етакчилари томонидан ёшларнинг маънавиятини юксалтириш ҳамда китобхонлиқни кенг тарғиб қилиш мақсадида мактаб кутубхонасида ўқувчи-ёшлар уйларида 5 мингдан ортиқ китоб етказиб берилди.

Шунингдек, шаҳар ва туманлардаги дунёсини бойитиш ва китобхонлиқни тарғиб этиш мақсадида телеграмм тар-моғида 4 та аудиокитоблар канали ишга туширилди.

Президентимиз таклифи билан 2021 йил "Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили", деб белгиланди. Шу билан бирга кириб келаётган 2021 йилда иқтисодий-иқтисодий соҳаларнинг самарадорлигини ошириш ва янада ривожлантириш бўйича вазифалар белгилаб берилди.

инновациялар раванқига эътибор бе-риш, ёшлар ўртасида бандликни таъ-минлаш ва тадбиркорликни қўллаб-қув-ватлаш, эҳтиёжман оилалар, ногирон болаларга алоҳида меҳр-муруват кўр-сатиб, амалиёт шифокори ўрнига оила шифокори — 5 нафар тиббиёт ходи-мидан иборат тиббий бригадалар таш-кил этиш, жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш масалалари устувор йўналишлар этиб белгиланди.

Шунингдек, иқтисодиётда чуқур тарки-бий ислохотлар олиб боришини тизими яратилиши кераклиги кўрсатиб ўтилди. Бу борада камбағалликни қисқартиришга комплекс ёндашув, давлат компанияла-рини трансформация қилиши жада-лантириш, саноатда рақобатдошликка эътибор бериш, макроиқтисодий барқарорликка эришиш, тадбиркорлик ва ки-чи бизнесни ривожлантириш учун қўлай шароитлар яратиш каби муҳим вазифа-лар белгилаб олинди.

Давлатимиз раҳбари ислохотлар натижаси, юртимиздаги янгиликлар аҳолининг кайфиятида сезилиб туриши учун маҳаллалар фаолиятини янада та-комиллаштириш лозимлигини алоҳида таъкидлаб, барча соҳаларда рўй бера-ётган ислохотлар натижасини ҳар бир фуқаро ўз шахсий ҳаётида ҳис этиши кераклигини қайд этди.

Президентимиз таъбири билан ай-таганда, барчамизга ана шу улғу сафда бошқаларга ибрат ва намуна бўлиш, жонажон Ватанимиз, азиз халқимизга фарзандлик меҳри ва садоқати билан хизмат қилиш насиб этсин!

Дилдора БОЗОРОВА,
Тошкент давлат юридик университети профессори
вазифасини бажарувчиси, юридик фанлар номзоди

Мамлакатимиз раҳбари Олий Мажлисга Мурожаатномасида яна бир бор судлар фаолиятига тўхталиб, "Суд тизимида рақамлаштириш янада кенгайтирилиб, фуқароларимизга суд биносига келиб юрмасдан, онлайн тартибда мурожаат қилиш имконияти яратилади", дея таъкидлади.

Қайд этиш жоизки, судлар фаоли-ятида замонавий ахборот технология-ларини жорий этиш бўйича ислохотлар бевосита аҳоли ва тадбиркорлик субъек-тларига ўз ҳуқуқлари, манфаатлари-ни ҳимоя қилиш учун судга мурожаат қилишни эркинлаштириш ҳамда судлар фаолиятида очиқлик ва шаффофликни таъминлаш имконини бермоқда.

Давлатимиз раҳбари Мурожаатно-мада билдирган фикр-мулоҳазала-

рининг амалий ифодаси сифатида суд тизимида рақамлаштириш иш-лари янада кенгайтирилиб, судларга масофадан туриб мурожаат қилиш, суд мажлисларида видеоконференц-алоқа тизимидан фойдаланиб ишти-рок этиш, судьялар ўртасида ишлар-ни автоматик тарзда тақсимлаш, суд қарорларини интернет тармоғида эъ-лон қилиш, ижро ҳужжатларини элек-трон шаклда мажбурий ижрога юбо-

СУД ТИЗИМИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ очиқлик ва шаффофликни таъминлайди

риш тизимлари жорий этилмоқда.

Хусусан, Ўзбекистон Президентининг 2020 йил 3 сентябрдаги "Суд ҳокимияти органлари фаолиятини рақамлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори билан 2020-2023 йилларда суд ҳокимия-ти органлари фаолиятини рақамлашти-риш дастури тасдиқланди.

Ушбу дастурга мувофиқ, 2021 йил-дан бошлаб барча судларда суд маж-лисларини иш бўйича тарафларнинг илтимосномаси ва раислик қилувчининг розилиги билан аудиоёзувдан фойда-ланган ҳолда қайд этиб бориш ҳамда суд мажлислари баённомаларини ушбу тизимдан фойдаланган ҳолда шаклан-тиришга ўтилади.

Дастурда белгиланган муддатдан бошлаб апелляция ва кассация ин-станцияси судларида ишлар судьялар ўртасида автоматик равишда тақ-симланади, барча иштирокчилар суд мажлисларининг вақти ва жойи ҳақи-да SMS хабар орқали бепул хабардор қилинади.

Шу билан бирга, фуқаролар ва тад-биркорлик субъектларига кўрсатилган-дан интерактив хизматлар турларини кенгайтириш, ҳар бир мурожаатни қўриб чиқиш жараёнининг онлайн кузатиб бо-рилишини таъминлаш, суд биноларида интерактив хизматлардан эркин фой-даланиш имкониятини яратиш суд ҳо-кимияти органлари фаолиятини рақам-

лаштиришининг кейинги босқичидаги вазифаларидан бири этиб белгиланди.

Фуқароларга судларга мурожаат қилишда қулайлик яратиш учун Олий суднинг Интерактив хизматлар пор-тали — my.sud.uz сайтида судларга электрон шаклда мурожаат қилиш ти-зими жорий этилди. Электрон мурожа-ат ҳолатини ахборот тизимида очил-ган шахсий кабинет орқали онлайн кузатиб бориш мумкин.

Шунингдек, мазкур сайтда давлат бошлари ва судга мурожаат қилишда-ги йиғимлар суммаси ҳисобини юри-тиш учун ягона биллинг тизими яра-тилган.

Мазкур тизимнинг афзаллиги шун-

даки, судга мурожаат қилганлик учун тўловларни амалга оширишда банк ҳисобрақамлари ва бошқа реқвизит-лар қўлда тўлдирилмайди ҳамда тўлов амалга оширилгани ҳақида банкдан алоҳида тасдиқ талаб этилмайди.

Яратилган бу имкониятлар суд мажлисида иштирок этувчи тарафлар-нинг суд биноларига келиб-кейтиш ха-ражатларини камайтиради, вақтини те-жайди, судга мурожаат қилиш тартибини осонлаштиради.

Президентимиз Мурожаатномасида мазкур тизимни янада ривожлантири-шга эътибор қаратилгани юртдошлари-мизнинг судларга бўлган ишончи орти-шига замин яратади.

Муносабат

Бошланғич 1-бетда

Мурожаатномада асосий эътибор, аввало, халқ фаровонлигини ошириш масаласига қаратилди. Хусусан, камбағалликни қисқарттириш ва қишлоқ аҳолиси даромадларини кўпайтиришда энг тез натижа берадиган омил — қишлоқ хўжалигида ҳосилдорлик ва самарадорликни кескин оширишга алоҳида ургу берилди. Таъкидланганидек, бунда ҳар гектар ердан олинандиган даромаднинг ҳозирги ўртача 2 минг доллардан камида 5 минг долларгача етказиш устувор вазифа қилиб қўйилди.

Ўқим йўлдошев олган сурат.

Аграр тармоқдаги ислохотларнинг янги босқичи: барқарор тараққиёт ва самарадорлик

Бунинг учун қишлоқ хўжалигига энг илғор технологиялар, сув тежайдиган ва биотехнологияларни, уруғчилик, илм-фан ва инновациялар соҳасидаги ютуқларни кенг жорий этишимиз лозим.

Бу масала ипакчилик ва қорақўлчилик соҳаси учун ҳам муҳим. Зеро, илғор технологияларни жорий этиш ҳар иккала соҳада мавжуд ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини бир неча баробар ошириш, олинаётган тайёр маҳсулотларнинг сифати ортиши ва пировардида нафақат ички, балки жаҳон бозорига харидор-ғир бўлишини таъминлайди. Шунинг билан ҳам ҳолда Пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш давлат кўмитаси томонидан қорақўл зотли қўйларнинг маҳсулдор наслларини жорий қилиш мақсадида Қашқадарё вилоятида қора ва кўк рангли, Навоий вилоятида бухоро сури ва Қорақалпоғистон Республикасида қорақалпоқ сури бўйича наслдор қорақўл қўйларини етиштиришга ихтисослашган наслчилик илмий тажриба станциялари фаолияти йўлга қўйилди. Жорий йилда ушбу йўналишдаги ишларнинг илмий асосда ташкил этилиши натижасида 15 минг бош қўри насли қорақўл зотли қўй тайёрланди, аҳоли ва фермер хўжалиқларига етказиб берилди.

Пиллачилик соҳасида ҳам тармоқнинг илмий салоҳиятини ошириш, инновацияларни ишлан-малар ҳамда кашфиётларни, шунингдек, илғор тажрибаларни ишлаб чиқаришга жорий этиш бўйича ҳорижий илмий муассасалар ҳамда етакчи компаниялар билан ҳамкорлик йўлга қўйилди. Бундан ташқари, Ипакчилик илмий-тадқиқот институти тасарруфида Фарғона, Самарқанд, Хоразм, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида насли ипак курти уруғи етиштирувчи 12 та корхона ташкил этилди. Бу йўналишдаги ишлар янги, 2021 йилда ҳам илчил давом эттирилади.

Қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш, рақамлаштириш — бу Мурожаатномада ургу берилган яна бир жиҳат. Бу жуда муҳим. Чунки, мутахассислар фикрича, аграр соҳани замон талабларига мос тарихда комплекс рақамлаштириш соҳадаги харажатлар микдорини камида 23

фоиз камайтириш имконини беради. Бу қорақўлчилик соҳасига ҳам тегишли. Жумладан, соҳада замонавий иш услубларини қўллаш орқали ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, озуқа базасини шакллантиришга харажатларни камайтириш, чорва касаллигини даражасини пасайтиришга эришилади. Бунда барча кўрсаткичлар узлуксиз мониторинг қилиниб, зарур маълумотлардан 24/7 режимида фойдаланиш мумкин.

Пиллачилик соҳасига янги технологияларни жорий этиш ҳам, аввало, соҳадаги меҳнат сарфини қисқарттириш, қолаверса, хомашёнинг юқори сифатини таъминлайди. Соҳани модернизация қилиш насли ипак курти етиштириш, маҳаллий элита уруғларини тайёрлашга хизмат қилади.

Умуман олганда, 2020 йилда пиллачилик тармоғида салмоқли натижаларга эришилди. Жумладан, ишлаб чиқариш жараёнига инновация техника ва технологияларни жорий этиш натижасида пиллага дастлабки ишлов бериш ва саралаш усуллари такомиллаштирилди. Янги ишлаб чиқариш қувватларини ишта тушириш ва модернизация тадбирларига жами 95,3 миллион доллар инвестиция маблағлари жалб этилди.

Пандемия сабабли бутун дунёда юзага келган мураккаб вазиятга қарамай, ҳорижий ҳамкорлар билан самарали алоқалар натижасида 2020 йилда тармоқ корхоналари томонидан 76,5 миллион доллар қийматидаги ипак маҳсулотлар экспорт қилинди.

Мурожаатномада қишлоқ хўжалигидаги ислохотларга ургу берилгани бежиз эмас. Зеро, 2020 йилда юзага келган глобал пандемия билан боғлиқ мураккаб вазият барча мамлакат олдида, аввало, иқтисодий барқарорлик ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш масаласини кўндаланг қўйди. Бу эса айнан аграр тармоқ ривожига янада жиддий ёндашишни талаб этмоқда. Шу жиҳатдан кластерларни кооперация усулида ривожлантириш пиллачилик ва қорақўлчиликни тараққий топтиришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Шунинг билан ҳам ҳолда республика бўйича 52 та қорақўлчилик кластери ташкил этилиши режалаштирилган бўлиб, бу-

ғунги кунда бир неча ташаббускорлар орасидан салоҳиятли тадбиркорлар танлаб олинди, 46 та қорақўлчилик кластери фаолияти йўлга қўйилди. Қўмита томонидан кластерларга мавжуд яйлов ер майдонларидан 14 миллион гектари ноъй ставкада шартнома асосида узок муддатта ижарага берилди.

Янги тузилмаларни қадам-бақадам қўллаб-қувватлаш мақсадида қўмита томонидан янги кластерларнинг 2021 йилга мўлжалланган "йўл хариталари" ишлаб чиқилди. Унга кўра, қорақўл насли қўйлар бош сони 6 270 мингга етказилади. Бундан ташқари, 15 миллион АҚШ доллари қийматидаги инвестиция лойиҳалари амалга оширилади. Бунда сифатли хомашё ва тайёр маҳсулот ишлаб чиқиш диққат маркази-мизда бўлади. Хусусан, дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, бу йўналишдаги илчил ишлар натижасида 608 минг дона қорақўл тери, 15 минг тонна жүн, 6 минг тонна ип қалава, 3,1 минг кв.м кигиз тайёрланади. Маҳсулотларнинг катта қисми ташқи бозорга йўналтирилади. Жумладан, келгуси йилда 15 миллион АҚШ доллари қийматидаги қорақўлчилик маҳсулотлари экспорт қилиниши режалаштирилмоқда.

Натижада чорвачилик, қайта ишлаш ва хизмат кўрсатиш соҳаларида 85,9 мингта янги иш ўрни яратилади. Бу эса айнан шунча оилалар даромади, демаки, фаровонлиги ошади, дегандир.

Умуман, сўнги йилларда пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш мақсадида қабул қилинган фармон ва қарорлар ушбу соҳалар меъёрий-ҳуқуқий негизини мустаҳкамлаш бора-барига иккала тармоқ ривожини рағбатлантиришда ҳам катта ўрин тутмоқда.

Агар мамлакатимиз аҳолисининг катта қисми айнан қишлоқ ҳудудларида истиқомат қилишини ҳисобга олсан, аграр тармоқнинг ҳар бир йўналишида эришилаётган натижаларнинг аҳамияти қанчалик катта экани янада ёрқинроқ кўринади. Шундай экан, давлатимиз раҳбари Мурожаатномада белгилаб берилган вазифаларни амалга ошириш асосида мажмуидаги стратегик аҳамиятдаги ишларимизни сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишга хизмат қилди.

Ҳуқуқ ва шахс

Инсонпарварликка янги нуктаи назар

Самариддин ОЧИЛОВ,
Тошкент давлат юридик университетининг ихтисослаштирилган филиали жиноят-ҳуқуқий фанлар кафедраси мудири в.б.

Ҳар қандай жамиятда турли тоифадаги шахслар ҳаёт фаолияти давомида интеллектуал ҳолати ёки яшаш муҳити ҳамда шароити таъсирида хато ва камчиликларга йўл қўяди, мавжуд тартиботларни бузади, жиноят деб аталмиш ноҳўя хатти-ҳаракатни содир этади. Бундай ҳолатда қонунбузар шахсни тарбиялаш, унда муносиб ҳулқ-атворни қайта тиклаш ва нуқсонли ҳулқини тузатиш фаровонлик ва барақарорликни ҳисобга қилган жамиятнинг энг муҳим вазифаларидан бири ҳисобланади.

Президентимизнинг ўтган йилнинг 29 декабрида парламентимизга йўллаган Мурожаатномасида содир этган жинояти учун озоқликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилинган шахсларга энгиллик бериш, яъни яна бир бор имконият бериш орқали инсонпарварлик тамойилини тўла-тўқис рўёбга чиқаришни назарда тутадиган қарарлар баён этилди. Хусусан, жазони ижро этиш тизимида инсонпарварлик тамойилларини кенг қўллаш борасидаги ишлар 2021 йилда ҳам давом эттирилиши, халқаро стандартлардан келиб чиқиб, 25 та манзил колониялари босқичма-босқич қисқартирилиши, бундан бўён биринчи марта озоқликдан маҳрум этилган шахсга берилган жазо энгилпрофи билан алмаштирилиши, у манзил колонияга ўтказилмасдан, пробация назоратига олиниши, мазкур энгиллик асосида ҳозирги кунда жазо муддатини ўтаётган 6 минг нафар шахсга ўз маҳалласи назорати остида оиласи бағрида бўлиш имкони яратилиши таъкидланди.

Мазкур фикрлар чинакам маънода инсонпарварликнинг ёрқин ифодаси бўлиб, содир этган жинояти учун жазога ҳукм қилинган шахсларни ҳам рози қилиш, уларни фаровон жамиятга муносиб қилиб тарбиялаш, энг муҳими, хато қилган шахсларни жамиятдан ажратмасдан, уларнинг ҳулқини тузатишни жазони ижро этиш муассасасидан кўпроқ жамиятга, яъни жамоатчиликка ўтказишни назарда тутди.

Мазкур фикрлар чинакам маънода инсонпарварликнинг ёрқин ифодаси бўлиб, содир этган жинояти учун жазога ҳукм қилинган шахсларни ҳам рози қилиш, уларни фаровон жамиятга муносиб қилиб тарбиялаш, энг муҳими, хато қилган шахсларни жамиятдан ажратмасдан, уларнинг ҳулқини тузатишни жазони ижро этиш муассасасидан кўпроқ жамиятга, яъни жамоатчиликка ўтказишни назарда тутди.

Мазкур фикрлар чинакам маънода инсонпарварликнинг ёрқин ифодаси бўлиб, содир этган жинояти учун жазога ҳукм қилинган шахсларни ҳам рози қилиш, уларни фаровон жамиятга муносиб қилиб тарбиялаш, энг муҳими, хато қилган шахсларни жамиятдан ажратмасдан, уларнинг ҳулқини тузатишни жазони ижро этиш муассасасидан кўпроқ жамиятга, яъни жамоатчиликка ўтказишни назарда тутди.

МАҲКУМ МАНЗИЛ КОЛОНИЯСИ ЎРНИГА ЎЗ ОИЛАСИ БАҒРИДА ТАРБИЯЛАНДИ

Айтайлик, шахс содир этган жинояти учун муайян муддатга озоқликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм этилиб, тайинланган озоқликдан маҳрум қилиш жазосини умумий тартибли колонияларда қонунда белгиланган муддатини ўтагандан сўнг, амалдаги тартибга кўра, ўталмай қолган озоқликдан маҳрум қилиш жазосини манзил колониясида ўтайдиган бўлса, эндиликда бундай тоифадаги шахсларга нисбатан тайинланган озоқликдан маҳрум қилиш жазоси бошқа энгилроқ турдаги, яъни озоқликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлган жазо турлари, масалан ахлоқ тузатиш ишларига алмаштирилади ёки жазони ўташдан батамом озоқ этилади.

Мурожаатномада жазодан шартли озоқ қилинган ёки жазо энгилпрофи билан алмаштирилган шахслар манзил колониясига ўтказилмасдан, ўз маҳалласи назорати остида оиласи бағрида бўлиш имконияти яратилиши назарда тутилди. Албатта, ҳар қандай шахс содир этган жинояти учун жавобгарлиқни тортилиши мукаррардир. Бироқ, жазо шахсга жисмоний ёки руҳий азоб бериш мақсадини кўзлабмасдан, шахсининг тузалиши ва жиноят содир этишининг олдини олишга хизмат қилади. Шунинг билан биргаликда, жазо содир этилган қилмиш ва шахсининг ижтимоий ҳолатига мос бўлиши, ҳақиқатда шахсини бошқа чоралар орқали тузатиш имконсиз бўлган ҳолда, у жазони ўташда давом этиши мақсадга мувофиқ. Шахсининг ҳулқ-атвори ёки қилмишининг хусусияти жазога сазовор бўлмағи қолган тақдирда ҳам жазони ўташда давом этиши мантиқсиздир.

Тасаввур қилайлик, шахс содир этган жинояти учун олти йил муддатга озоқликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм этилди. Жазонинг тўртдан бир қисmini ўтаганлиги унга тайинланган жазони энгилпрофи билан алмаштириш ёки жазони ўташ режими энгиллаштириш, яъни манзил колониясига ўтказиш имконини беради. Шахсининг ижтимоий ҳавфлиги камайганлиги сабабли, у манзил колониясига ўтказилади. Шундай ҳолатда шахс манзил колониясига эмас, балки оиласи бағрига қайтса, унда берилган имкониятга муносиб ҳулқ-атвори билан жавоб бериш туйғуси шаклланади.

Шахс биринчи марта жиноят содир этиб, етказилган зарарни қоплаган, айбига иқор ва чин кўнглидан пушаймон бўлган, жазо турлари учун белгиланган тартиб-қоидаларга риоя қилган бўлиб, у жазони тўлиқ ўтаб бўлмасдан шундай ижобий ҳулосага келинса, албатта, маҳкум жазодан шартли озоқ қилиниши ёки жазо энгилпрофи билан алмаштирилиши лозим. Зеро, шахсининг қилмиши ёки ҳулқ-атвори мувофиқ бўлмаган жазони ўташда давом этилиш, бу гачи қонуний мезонларга мос бўлса-да, адолат мезонларига мос келмайди.

ПРОБАЦИЯ НАЗОРАТИНИНГ МОҲИЯТИ

Жиноят содир этган шахсларни ахлоқан тузатиш, уларни жамиятдан ажратмаган ҳолда жамоатчилик билан узвий ҳамкорликда қайта тарбиялаш пробациянинг моҳиятини ифодалайди. Мамлакатимизда озоқликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлган жазоларни ижро этиш, пробация бўлиналари назорати остидаги шахсларнинг

Инсонпарварлик комиссияси шахсининг озоқлик масаласида ташаббус билан чиқишда ҳар томонлама, батафсил ва ҳолис ёндашуви билан жамиятда адолат ғоясини қарор топтиришда ўзига хос ўрин тутди. Шахсининг содир этган қилмишидан тўғри ҳулоса чиқарганлиги ва ҳулқиди ижобий ўзгаришлар содир бўлганлиги, жамиятга қайтиш ва қайта тикланишга тайёрлиги уни жазоламасдан туриб тарбиялаш мумкин деган қатъий ва ҳолисона ташаббусларни вужудга келтиради.

ҳулқ-атвори устидан таъсирчан назоратни амалга ошириш бўйича янги тизим яратилди. Натижада, назорат остидагилар томонидан қайта жиноят содир этилиши камайтиришга эришилди.

Мурожаатномада белгиланишича, бундан бўён биринчи марта озоқликдан маҳрум этилган шахсга берилган жазо энгилпрофи билан алмаштирилса, у манзил колонияга ўтказилмасдан, пробация назоратига олинади. Замонавий халқаро стандартлар ва илғор ҳорижий тажриба иннобатга олган ҳолда, жорий этилган бундай амалиёт жиноят содир этган шахсини мақсадли тарбиялаш ва унинг ҳулқини тузатишда ижобий натижаларга эришишни таъминлайди.

Хусусан, ички ишлар органлари томонидан пробация назоратига олинган, яъни шартли ҳукм қилинган ва жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озоқ қилинган шахсларнинг ҳулқ-атвори устидан таъсирчан назорат амалга оширилади, уларнинг ижтимоий мезонлашув ва ишга joyлаштиришига, шу жумладан, уларнинг касбий тайёргарлиги бўйича тадбирларни ташкил этиш орқали ҳар томонлама амалий кўмаклашилади, уларнинг қайта жиноят содир этиш хавфини анкилаш ва бунга йўл қўймаслик бўйича профилактик чора-тадбирлар амалга оширилади.

Манзил колониясида озоқликдан маҳрум қилиш жазоси шахсининг ҳулқу ва эркинликларини муайян тартиб-қоидалар асосида чеклаш орқали ижро этилса, пробация назорати фақатгина жазо ижроси назорати билан чекланмасдан маҳкумининг муаммолари ҳам ўрганилади ва уларни ҳал қилиш орқали уни ахлоқан тузатиш ва жамиятга қайта тайёрлаш тадбирлари амалга оширилади.

ИНСОНПАРВАРЛИК КОМИССИЯСИ ХАЛҚЧИЛ ЁНДАШУВНИ ИФОДАЛАЙДИ

Инсонпарварлик, шунингдек инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа ажралмас ҳуқуқларини олий қадрият деб тан олингани каби умуминсоний ва конституциявий тамойилларнинг амалда таъминланиши, мамлакатимизда амалга оширилаётган барча ислохот ва янгиланишларнинг асосий мезони ҳисобланади.

Мурожаатномада ҳам инсон ҳуқуқу ва эркинликларининг энг муҳими ва долзарб тамойили, яъни инсонпарварликни амалда таъминлашга қаратилган қарарлар баён этилди. Хусусан, жазони энгилпрофи билан алмаштириш ва жазодан шартли озоқ қилиш тўғрисида тақдимнома киритиш ваколати жазони ижро этиш органидан Инсонпарварлик комиссиясига ўтказилиши таъкидланди.

Шахсини жазодан шартли озоқ қилиш ёки жазони энгилпрофи билан алмаштириш ташаббуси билан чиқиш уни ижро этувчи орган нуктаи назарига боғлиқлиги адолат тамойилига мос келмаслиги эътироф этилди. Дарҳақиқат, бундай ёндашув бир томонлама бўлиб, жиноят қонунчилигида акс этган инсонпарварлик принципини ҳар доим ҳам тўла-тўқис рўёбга чиқариш имконини бермайди.

Инсонпарварлик комиссияси шахсини жазодан шартли озоқ қилиш ёки жазони энгилпрофи билан алмаштиришда уни ижро этувчи орган нуктаи назари билан эмас, балки жамоатчилик нуктаи назари билан қараш, жазони ижро этиш тартиб-таомиллари билан эмас, балки умумэътироф этилган миллий қадрият ва аъналар билан ёндашиш, пировард натижада маҳкумининг ҳам розилигига эришишда муҳим аҳамият касб этади.

Биз Инсонпарварлик комиссиясини ҳолис тузилма сифатида жазодан шартли озоқ қилиш ёки жазони энгилпрофи билан алмаштиришда жамият ва давлат ўртасидаги кўприк вазифасини ўташига хизмат қилишини тасаввур қиламиз. Инсонпарварлик комиссияси шахсининг озоқлиги масаласида ташаббус билан чиқишда ҳар томонлама, батафсил ва ҳолис ёндашуви билан жамиятда адолат ғоясини қарор топтиришда ўзига хос ўрин тутди. Шахсининг содир этган қилмишидан тўғри ҳулоса чиқарганлиги ва ҳулқиди ижобий ўзгаришлар содир бўлганлиги, жамиятга қайтиш ва қайта тикланишга тайёрлиги уни жазоламасдан туриб тарбиялаш мумкин деган қатъий ва ҳолисона ташаббусларни вужудга келтиради.

Мурожаатномада қайд этилишича, мазкур энгиллик асосида ҳозирги кунда жазо муддатини ўтаётган 6 минг нафар шахсга ўз маҳалласи назорати остида оиласи бағрида бўлиш имкони яратилди. Бундан ташқари, ушбу тадбирларни амалга оширилиши маҳкумлар ва уларнинг оила аъзоларини рози қилиш, хато қилган шахсларга имконият бериш орқали уларнинг ҳулқини мақсадли тузатиш, пировард натижада жазони ижро этиш тизимида адолат ва инсонпарварлик тамойилларини тўла-тўқис рўёбга чиқарилиши таъминланади.

Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси бутун халқимиз каби биз, кўп минг кишилик Навоий кон-металлургия комбинати меҳнат жамоасини ҳам ниҳоятда тўлқинлантириб юборди. Унда илгари сурилган ҳар бир ғоя, белгилаб берилган вазифалар инсон манфаати ва соҳалар ривожига қаратилгани билан аҳамиятли. Мамлакатимиз ҳаётидаги ушбу муҳим сиёсий воқеалик бизнинг зиммамизга ҳам йирик лойиҳаларни ўз вақтида бажариш масъулиятини оқлайпти. Жумладан, янги йилда комбинат иккита янги гидрометаллургия заводини тўла ишта тушириши зарур.

Улкан лойиҳалар ўз вақтида бажарилади

Фарҳод БАХРОНОВ,
Навоий кон-металлургия комбинати бош директори ўринбосари

ларнинг амалга оширилиши эвазига маҳсулотлар таннархини 784,5 миллиард сўмга ёки 6,5 фоизга камайтиришга эришилди.

Комбинат фаолиятида муҳим аҳамиятга эга бўлган истиқболли лойиҳалардан бири, бу — қиймати 247,6 миллион АҚШ доллар бўлган 7-гидрометаллургия заводи. Яқунланган 2020 йилда мазкур лойиҳа бўйича маъдани қайта ишлашга ихтисослашган 2 та ишлаб чиқариш блоқи муддатидан анча олдин ишта туширилди. Завод қурилишида қўлланилаётган асосий технологик ускуналар чет элдан сотиб олинмасдан, ўзимизнинг машинасозлик заводимизда ишлаб чиқарилиши туяйли 56 миллион долларга яқин маблағ тезлаб қолинди.

Мазкур заводнинг устунлиги шундаки, унда тарихида олтин кам бўлган, олдин ишланган ва захирага олинган маъдани энг мураккаб жараёнлар орқали, яъни, кислотали ишқорда яна қайта ишлаб, маҳсулот олинади. Қайта ишлаш жараёнида фақат маҳаллий кимё маҳсулотлари ишлатилади, бу эса маҳсулот таннархини янада арзонлаштиради. Ушбу завод тўла қувват билан ишта туширилгандан сўнг йилга 15 миллион тонна техноген чинқидиларни қайта ишлаш ва 7,5 тонна қўшимча олтин ишлаб чиқариш, яна бир муҳим томони, 4 мингдан ортиқ янги иш ўринлари яратиш имконини беради.

Комбинат микёсида олиб борилётган яна бир муҳим лойиҳалардан бири, Мурожаатномада эътироф этилган 5-гидрометаллургия

заводи барпо этилаётганидир. Бугун бу ер чинакам ва ўшқин бунёдкорлик майдонига айланган. Тез орада заводнинг йилга 2 миллион тонна маъдани қайта ишлаш қувватига эга 1-ишлаб чиқариш блоқини муддатидан олдин фойдаланишга топширишни ният қилганмиз.

Мазкур лойиҳанинг ўзига хос томони шундаки, заводда дунёда ўрнатиш бўлмаган мухлоқ янги технология, яъни, кислородли-оҳақли оксидлаш асосида олтин ажратиб олиш технологияси қўлланилади. Ишлаб чиқариш жараёни тўлиқ автоматлаштирилади ва масофадан бошқарув тизими ўрнатилади. Корхонанинг тўлиқ ишлаб бошланиши билан янги иш ўринлари сони 3,5 мингга етади ва ҳар йили 5 миллион тонна маъдани қайта ишлаш имконияти пайдо бўлади. Ушбу кенг

Ушбу заводларни барпо этиш 2017 йилда давлатимиз раҳбари томонидан тасдиқланган комбинатни 2026 йилгача ривожлантириш дастурида ўз ифодасини топан эди. Ўтган вақт мобайнида 1,7 миллиард долларлик маблағ ўзлаштирилиб, 10 та иншоот фойдаланишга топширилди. Бунинг натижасида комбинатда олтин ишлаб чиқариш ҳажми 10 фоизга, қумуш — 45 фоизга ошди.

Қайд этиш ҳозир, кейинги пайтда жамоада илм-фан ютуқларини ишлаб чиқаришга интеграциялаш, инновация лойиҳаларни кенг татбиқ этиш, техник тежамкор ечимларни, ноёб технологияларни амалиётга жорий этиш фаолиятининг тарихий қисмига айланди. Бунинг натижасида нафақат маҳсулот таннархини пасайтиришга, балки юқори самарадорликка ҳам эришилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, ресурсларни тежаш, маблағларни иқтисод қилиш имконини берапти. Мисол учун, 2020 йилда ишлаб чиқарилган маҳсулот таннархини камайтириш бўйича чора-тадбир-

Тараққиёт мезонлари

МИЛЛИЙ СТАНДАРТЛАР ЖАҲОН ТАЛАБЛАРИГА МОСЛАШАЯТТИ

— Агентлик томонидан юртимизда етиштирилган қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларининг сифатини ошириш, экспорт имкониятларини янада кенгайтириш мақсадида ўтган йили 13 та қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини етиштирувчи корхоналарда "Global G.A.P." ва "Organic" стандартлари жорий этилди. Уларнинг умумий сони 77 тага етди, 2039 гектар майдон қамраб олинди. 600 гектар майдонга эга ҳудудда етиштирилаётган 14 турдаги маҳсулотларни халқаро стандартлар талаблари асосида хорижий давлатларга экспорт қилиш имконияти яратилди. Мисол учун, Сирдарё вилоятидаги "Дехқонбод анори" кооперацияси асосида 36 та ва "BEK" кластери қўшимча равишда 60 та фермер ҳўжаликни жамлаган ҳолда, халқаро "Global G.A.P" стандарти асосида сертификатлаштирилди.

— Ҳақиқатан, бу мисоллар ҳам дунё ҳамжамиятига интеграциялашаётган ва Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиб киришга ҳозирланаётган Ўзбекистон учун миллий стандартларни халқаро талабларга мослаштириш масаласи нечоғли муҳимлигини кўрсатиб турибди. Мурожаатномада айнан шу масалага алоҳида эътибор қаратилди. Табиийки, бунда техник жиҳатдан тартибга солишинг ҳам ўрни катта. Халқаро экспертларнинг фикрича, бу борада, энг аввало, стандартлаштириш билан унинг ўртасидаги фарқни белгилаб олиш зарур бўлади. Чунки техник жиҳатдан тартибга солишда давлатнинг роли кўзга ташланади, тегишли қонунчилик яратилди ва унга риоя этилиши устидан назорат ўрнатилди. Стандартлаштиришда эса давлат бизнес ёки истеъмолчилар қатори манфаатдор иштирокчи

томонлардан бири саналади. Бир сўз билан айтганда, техник тартибга солиш мажбурий, стандартлаштириш эса ихтирий ҳисобланади. Ана шу мувофиқликни таъминлашда "Ўзстандарт" агентлиги олдидаги асосий вазифа нимадан иборат ва уларни ҳал этишда қандай масалаларга алоҳида эътибор берилаяпти?

— Ҳар бир соҳа бўйича тегишли давлат органи томонидан самарали техник регламентлар ҳаётга таъбиқ этилса, мамлакатда техник жиҳатдан тартибга солишнинг мажмуаси яратилади. Бунда ҳар бир йўналишда оид халқаро ташкилотларнинг тегишли тавсиявий характердаги кўмаги берилиши мумкин. Муаян мамлакат давлат идоралари эса бу тавсияларни ўрганган ҳолда улардан фойдаланишлари мумкин. Масалан, Германияда техник тартибга солиш ишлари ҳар бир соҳанинг эгаси бўлган идора томонидан олиб борилади. Стандартлаштириш эса кўпгина Европа Иттифоқи мамлакатларида давлат ва хусусий ташкилотлар томонидан амалга оширилади ва баъзида давлат кўмагини олиши мумкин.

Айни пайтда биз техник жиҳатдан тартибга солиш ва стандартлаштиришнинг амалиётда бир-бирдан тубдан фарқ қилишини миллий қонунчиликка акс эттириш борасида халқаро экспертлар билан ҳамкорликда иш олиб бораёмиз. Унинг моҳияти шундаки, маҳсулот ва товарларнинг хавфсизлиги билан сифати ўртасида фарқ бўлиш керак. Чунки бу иккисини бир нарса деб қараш нотўғри. Маҳсулот хавфсиз бўлиши мумкин, лекин у сифатли эмас. Бу, ўз навбатида, истеъмолчи ҳуқуқи билан бевосита боғлиқ. Шунинг учун бу жиҳатларнинг ҳуқуқий асосларини таъминлаш Жаҳон савдо ташкилоти талабларидан бири ҳисобланади.

Ҳозир Ўзбекистонда бу соҳада тўртта қонун мавжуд бўлиб, айрим мажбурий стандартларни техник жиҳатдан тартибга солишга айлантириш, вақти келиб уларнинг ҳам ўз-ўзидан ихтиёрийга айланиши учун шароит яратиш зарур бўлади.

Бу борадаги ишлар тобора жадаллик касб этапти. Хусусан, 2020 йилнинг апрель ойида метрология соҳасининг халқаро талабларга мувофиқлигини таъминлаш мақсадида амалдаги ҳуқуқий ҳужжат янгиланиб, "Метрология тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида" ги қонун қабул қилинди. Бу билан метрологияга оид қонунлар (ОИМЛ, ВІРМ) халқаро талаблар билан мувофиқлаштирилди ҳамда хусусий бизнес субъектларини метрологик хизматлар кўрсатиши фаолиятига жалб этиш, жумладан, ўлчаш воситаларини калибрлашдан ўтказиш имконияти яратилди.

Шунингдек, саноат тармоқларида ўлчашларнинг ягоналиги таъминланди, маҳсулот ва хизматларнинг сифат ва рақобатбардошлигини оширишга қаратилган таянч метрология хизматларини ташкил этиш учун ҳуқуқий асос вужудга келди.

Миллий эталонлар базасини ривожлантириш учун эса 248,87 минг АҚШ долларлик фотометрик ўлчашлар учун қурилма эталони харид қилинди. Бу билан тиббиёт ва фармацевтика соҳаларида фойдаланиладиган қон ва иммунофермент анализаторлар, колориметрлар, рефрактометр ва люксметрларни метрологик текширувдан ўтказиш йўлга қўйилди.

Маҳсулот синовларини янада такомиллаштириш, замонавий лабораториялар имкониятларидан фойдаланиш ва жиҳозлаш соҳаларида хорижий инвестицияларни жалб этиш чоралари қўрилмоқда. Халқаро усул ва тавсиялар (ОИМЛ, КОМЕТ, ДКД ҳужжатлари) асосида янги 4 та йўналиш бўйича лабораторияларнинг аккредитация доиралари кенгайтирилиб, калибрлаш хизматлари жорий этилди.

Тошкент вилояти Пискент туманидаги техник воситаларнинг электромагнит мослашувчанлиги бўйича 4,2 миллион АҚШ доллари қийматидаги лаборатория биноларини қуриб битказиш ва жиҳозлаш

ишлари ажунланмоқда. Бу билан Маркази Осиёда ягона бўлган лабораторияда техник воситаларнинг электромагнит мослашувчанлиги бўйича халқаро талабларга мувофиқ, тўлиқ синовлар ўтказиш йўлга қўйилади.

— Энди, бевосита техник жиҳатдан тартибга солиш бўйича кейинги пайтда амалга оширилаётган ишларга эътибор қаратсак.

— Жаҳонда янгидан-янги маҳсулотлар, кеча ҳаёб бўлиб туюлган лойихалар амалга оширилаётган бир даврда стандартлаштириш идоралари улардан ортада қолмаслиги керак. Чунки жаҳоннинг нариги буридада бугун ўша қачирилган ўта инновация маҳсулот эртага юртимизга кириб келади. Ёки, аксинча, юртимизда яратилган янги товар хориж бозорига чиқиши керак. Бу жараёнлар техник регламентлар билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, у маҳсулотларнинг сифат ва хавфсизлик талабларини белгилайди. Уларни ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий қилиш мақсадида агентлик томонидан 2020 йилда 4 та умумий ва 4 та махсус техник регламентлар қабул қилинди ва улар сони 54 тага етди.

Хусусан, "2019 — 2021 йилларда техник регламентларни ишлаб чиқиш" дастурига асосан, "Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисида"ги умумий техник регламент ишлаб чиқилиши белгиланган эди. Уни ўз вақтида ва пухта тайёрлаш мақсадида "Ўзстандарт" агентлиги ҳузурда эксперт кенгаши ташкил қилиниб, умумий техник регламент лойиҳаси ишлаб чиқилди. 2020 йилнинг 23 июлида Вазирлар Маҳкамасининг "Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисида"ги умумий техник регламентни тасдиқлаш ҳақида"ги қарори билан тасдиқланди.

Маъжур қарорнинг қабул қилиниши билан болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги соҳасида 73 та зарарли кимёвий моддаларнинг (бензалдегид, стирол, ацетон, гексан ва бошқа) меъёрлари белгиланди. Бундан ташқари, болалар ўйинчоқларида бўлиши тақиқланган аллергия чакривчи ароматизаторлар рўйхати киритилди. Яна бир янгилык, болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш ва уларнинг хавфсизлиги хусусида истеъмолчиларни чалғитувчи ҳаракатларнинг олдини олиш мақсадида хавфлилик даражаси юқориликлардан фойдаланиш хавфлари ва меъёрлари ҳақидаги ахборотларга қўйиладиган талаблар белгиланди.

— Бутун дунёда давом этаётган коронавирус пандемиясига доир маълумотлар худди уруш фронтидан келаётган хабарларга ўхшаб кетади. Афсуски, қўрилаётган чораларга қарамай, унинг қамрови кенгайиб, ҳатто, манаман деган давлатларни эсанкиратиб қўлаяпти. Бунинг устига глобал инқироз жаҳон иқтисодиётига катта зарба бермоқда. Шукрким, мамлакатимиз оғир синов давридан муваффақиятли ўтиб борапти. Саноат корхоналари қийинчилик ва марраккабликларга қарамай, бир маромда ишлашга интиляпти, тадбиркорлар фаолияти қўллаб-қувватланаяпти. Бу жараёнда агентлик уларга қандай мадад бераяпти?

— "Ўзстандарт" агентлиги томонидан юртимизда коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларида фаолият олиб бораётган мувофиқликни баҳолаш органлари учун салбий таъсирини юмшатиш мақсадида тадбиркорлар ва ишлаб чиқарувчилар учун бир қатор имкониятлар яратиб берилди. Натижада республикамиздаги 319 та аккредитация объектларининг пандемия даврида фаолият олиб бориш учун шароит яратилиб, аккредитация жараёнларида муддатлари қайта кўриб чиқилди. Жумладан, 162 та мувофиқликни баҳолаш идораларининг 2020 йилда амал қилиш муддати тугагидан аккредитация тўғрисидаги гувоҳномалари муддати 6 ойга узайтирилди, 51 тасида аккредитациядан ҳамда инспекция назоратидан ўтказиш давомида аниқланган камчиликларни бартараф этиш муддатлари сурилди.

Республикамизда фаолият юритаётган 1516 та корхонада профилактика ишлари ўтказилиб, 337 та корхона стандартлар билан бепул таъминланди, 28 та корхонада халқаро стандартларга жорий этилди. 264 та қиёслашдан ўтмаган ўлчаш воситалари қиёсланди. 836 та корхонада халқаро ISO стандартларига мувофиқ сифатни бошқариш тизимлари жорий этилиб, улар сони 9 497 тага етказилди. Натижада экспорт қилувчи корхоналарнинг маҳсулотларни сертификатлаштиришдаги имкониятлари кенгайиб, товарлар хавфсизлигини тизимли назорат қилиш самарадорлиги ошди.

— Мана янги йил ҳам қириб келди. Агентликнинг 2021 йилга мўлжалланган режаларида қайси йўналишлар устуворлик касб этади?

— Президентимизнинг маҳсулотлар сифати ва рақобатбардошлигини ошириш учун миллий стандартларни жаҳон талабларига мослаштириш ҳамда корхоналарга жорий қилиш бўйича берган топшириқлари юзасидан белгиланган вазифалар давом этирилади. 2021 йилда 8150 та янги стандартларни қабул қилиш режалаштирилган бўлиб, уларнинг барчаси халқаро стандарт, меъёр ва қондалар билан уйғунлаштирилади. Бозор иқтисодиёти механизмига салбий таъсир кўрсатадиган ва маънан эскирган 2013 та стандарт амалиётдан чиқарилади. Бу билан эса амалда фойдаланилаётган стандартларни халқаро стандартлар билан уйғунлаштириш даражаси 50 фозидан оша-

ди ва натижада маҳсулот ишлаб чиқариш жараёнлари янги босқичга кўтариллади. Шу билан бирга, халқаро стандартларнинг кенг жорий қилиниши орқали мувофиқликни баҳолаш натижаларини хорижий мамлакатларда тан олинишга олиб келади. Бу, ўз навбатида, республиканинг экспорт салоҳиятига сезиларли даражада таъсир кўрсатади.

2021 йилда агентлик Халқаро атом энергияси агентлиги билан ҳамкорликда иккиламчи дозиметрия эталонлари лабораториясини ташкил этишни режалаштирган.

Ҳозирги пайтда республикамизда кон-металлургияси, соғлиқни сақлаш, атом энергетикаси, чегара хавфсизлигини таъминлаш соҳаларида қўлланиб келинаётган ва метрологик текширувдан ўтказилмаётган гамма ва рентген ўлчаш воситаларини метрологик текширувдан ўтказиш имконини берувчи лабораториянинг ҳам фаолияти йўлга қўйилади.

Метрология соҳасини янада ривожлантириш мақсадида умумий қиймати 550 минг АҚШ доллариға тенг 2 та эталон ва юқори аниқликдаги ўлчаш воситалари келтирилди. Бу билан республикамизда мавжуд эталонларнинг умумий сони 23 тага етказилди. Худудларда саноат эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда, қиймати 1,1 миллион долларлик 91 та юқори аниқликдаги ўлчаш воситаларини харид қилиш орқали калибрлаш хизмати жорий этилиб, уларнинг моддий-техник базаси модернизация қилинади.

Европа иқтисодий комиссияси техник қўмитаси билан қуртилган мевалар бўйича келишувга эришиш, келгуси йилда Халқаро аккредитация форумига ўтлақони аъзо бўлиш ҳам асосий вазифаларимиз сирасига киради.

Президентимизнинг 29 декабрь куни Олий Мажлисага йўллаган Мурожаатномасида белгилаб берилганидек, келгуси йилда Евроосиё иқтисодий иттифоқига аъзо бўлган давлатлар бозорларида тўлақонли иштирок этиш учун миллий техник тартибга солиш меъёрларини уларнинг талабларига мослаштириш бўйича ишларни ҳам жадаллаштиришимиз зарур. Бу корхоналаримизда маҳсулот сифатини яхшилашга ҳамда уларнинг замонавий рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқарилишини ривожлантиришга бўлган имкониятини янада кенгайтиради.

Наманган шаҳрида "Юксалиш" кичик саноат зонаси ҳудудида халқаро талаблар асосида маҳсулотларнинг мувофиқлигини баҳолаш учун қиймати 5 миллион доллар бўлган синов лабораториялари мажмуи ташкил этилади. Бунинг натижасида вилоятда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сифатини ва экспорт қилувчиларини ошириш, уларнинг халқаро стандартларга мувофиқ ишлаб чиқарилишини таъминлаш, шунингдек, кичик саноат зонаси ҳудудида полимер, енгил саноат, электр техникаси, кимё ва қурилиш маҳсулотларини халқаро талаблар асосида синовдан ўтиши йўлга қўйилади.

Соҳага доир илм-фан ва таълимни ривожлантириш масалаларига ҳам эътибор қаратилди. Келгуси йилдан Тошкент давлат техника университети билан энергия самарадорлиги, Кимё-технология институти билан қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари генетикаси, Тўқимачилик институту билан синтетик толалар, Илғор технологиялар маркази билан ҳамкорликда биологик фаол қўшимчалар йўналишида илмий тадқиқотлар олиб борилади.

Албата, ҳозирга келиб, дунё миқёсида ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турлари кўпайиб бормоқда. Эҳтиёж ҳам шунга монанд. Демак, юртимизда стандартлаштириш, метрология ва мувофиқликни баҳолаш соҳалари мазкур жараёнлардан бир қадам олдинда ривожланиш давр талабига айланиб бораверади.

"Ўзстандарт" агентлигининг истиқбол марраларини янада каттароқ олиши миллий сифат тизимининг ишлашига, маҳсулотларимизнинг ички ва ташқи бозорларда муносиб ўрин эгаллашига пухта замин яратишига шубҳа йўқ.

Янги Ўзбекистон" муҳбири
Абдурауф ҚОРЖОВБОВ сўхбатлашди.

Президентимизнинг 29 декабрь куни Олий Мажлисага йўллаган Мурожаатномасида келгуси йилда янги товарлар ишлаб чиқариш, Европа Иттифоқи, Евроосиё иқтисодий иттифоқига аъзо давлатлар бозорларида тўлақонли иштирок этиш учун миллий техник тартибга солиш меъёрларини уларнинг талабларига мослаштириш бўйича ишларни жадаллаштириш вазифаси қўйилди.

Бинобарин, давлатимиз раҳбари ўтган йилнинг 28 сентябрь куни техник жиҳатдан тартибга солиш, стандартлаштириш, сертификатлаш ва метрология тизимидаги ислохотлар натижадорлиги муҳокамасига бағишлаб ўтказилган йиғилишда миллий стандарт "овози жаранглаши"га эришиш кераклигини алоҳида таъкидлаган эди. Бунинг учун "Ўзстандарт" агентлигини миллий орган мақомига олиб чиқиш, корхоналарда янги мезонларни манзилли жорий қилиш, 5 мингдан зиёд эски стандартларни бекор қилиш, маҳсулотлар хавфсизлигини таъминлаш техник регламентларини Европа ва Евроосиё иқтисодий иттифоқи талабларига мослаштириш асосий вазифа сифатида белгилаб берилган эди.

Мана шундан буён орадан уч ойдан ортиқ вақт ўтди. "Ўзстандарт" агентлиги бош директори Дилшод САТТОРОВ билан сўхбатимиз қабул қилинган муҳим ҳужжатларда қўйилган вазифаларни бажариш юзасидан қўрилаётган чора-тадбирлар, уларнинг амалий натижалари хусусидаги саволдан бошланди.

— Ҳаётимизда, турмуш тарзимизда сифат тушунчасига ҳар қачонгидан кўпроқ эътибор қаратилаяпти. Бу, табиий жараён, албатта. Замон ва тараққиёт шиддат билан ривожланаётган бир даврда ҳар биримиз сифатли маҳсулот харид қилишни ва хизматлардан фойдаланишни хоҳлаймиз. Ривожланиш ва глобаллашув жараёнларида ҳар бир давлат миллий маҳсулотларни сифатига эътибор қаратмаса, хизматларни халқаро меъёрларга уйғунлаштирмаса, охири-оқибатда у мамлакат ёки миллат фақатгина четдан олиб келинаётган маҳсулотларнинг истеъмолчиси бўлиб қолаверади.

Дунё таърибаси шуни кўрсатадики, миллий маҳсулотни сифатига қанчалик эътибор берилса, миллий ва халқаро стандартлар тармоқларида кенг жорий қилинса, шубҳасиз, ҳар бир давлатнинг иқтисодий соҳадаги имкониятлари кенгайиб бораверади.

Мамлакатимизда иқтисодиётимизнинг драйверини белгилайдиган стандартлаштириш, метрология, мувофиқликни баҳолаш соҳасида қабул қилинаётган Президентимизнинг фармон ва қарорлари, шубҳасиз, мазкур соҳани жаҳон андозалари даражасига олиб чиқади. Буни давлатимиз раҳбарининг 2018 йил 12 декабрдаги "Техник жиҳатдан тартибга солиш, стандартлаштириш, сертификатлаштириш ва метрология тизимларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижросини таъминлаш бўйича эришилган натижалар ҳам яққол кўрсатиб турибди.

Хусусан, шу кунга қадар жами 2 600 дан ортиқ янги стандартлар қабул қилиниб, уларнинг икки мингга яқини халқаро стандарт, меъёр ва қондалар билан уйғунлашган, 250 дан ортиқ янги турдаги маҳсулотларни, яъни озиқ-овқат, электротехника, қурилиш материаллари, кимё технологияси, нефть маҳсулотлари, темир йўл техникаси ва бошқа соҳаларда ишлаб чиқариш стандартларини ташкил этади. Тадбиркорларга қўлайлик яратиш мақсадида бозор иқтисодиёти механизмига салбий таъсир кўрсатадиган ва маънан эскирган 30 та стандарт

Янги Ўзбекистон мактаб остонасидан бошланади

ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР

янги дунёқарашга эга ёшларни шакллантиришга хизмат қилади

“Таълим тўғрисида”ги аввалги қонун йигирма уч йил амал қилди. Таъриба ва ҳаёт аксарият мактабгача, умумий ўрта ва мактабдан ташқари таълим муассасалари тарбиячилари, педагог ходимлар унинг мазмун-моҳиятини тушуниб етмаганлигини кўрсатди. Бунга ўтган давр ичида аттестация, малака ошириш курсларидаги тест сновлари, малака ишлари ҳимояси, мулоқот ва суҳбатлар жараёнида гувоҳ бўлдик.

Қудратилло ИБАЙДУЛЛАЕВ,
фалсафа фанлари номзоди

Янгиланаётган Ўзбекистонга янги дунёқарашга эга ёшлар керак. Олдинги фаолиятимизда йўл қўйилган камчиликларни тақдорлашмаслик учун янги қабул қилинган “Таълим тўғрисида”ги қонунни пухта ўрганганимиз, мазмун-моҳиятини англашимиз ва унга амал қилганимиз даркор. Давлатимиз раҳбари Бош қонунимизнинг 27 йиллигига бағишланган йилгиликда юнон фалсафаси Афлотуннинг “Халқ қонунларга эҳтиёж сезиб, уларни пухта ўрганса, бу фақат унинг ўзига фойда келтиради. Акс ҳолда, қонундан қўзланган мақсадга эришиб бўлмайди”, деган фикрини бежизга келтириб ўтмади. Қонунларда муайян соҳанинг мазмун-моҳияти, ундан қўзланган мақсад ва муддаолар ўз ифодасини топади. Янги қонуннинг 73-моддасида унинг ижроси, кенг оммага етказиш, моҳият ва аҳамиятини тушунириш вазифаси Адлия вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими, Мактабгача таълим вазирликлари ҳамда манфаатдор кўмити ва ташкилотлар зиммасига юклатилган. Зотан, қабул қилинган қонун, фармон ва қарорлар фуқароларнинг ижтимоий эҳтиёжга айланмоғи керак. Акс ҳолда улар қўйилган натижага бермайди.

Янги қонун аввалгисидан кўп жиҳатдан фарқ қилади. Биринчидан, салкам чорак аср амал қилган қонун ижросида кўзга ташланган ва йўл қўйилган камчиликлар, давр тақозоси билан киритилган ўзгаришлар ва қўшимчалар чуқур таҳлил қилинган. Иккинчидан, уни тайёрлашда бугунги глобаллашув, халқаро таъриба, барча соҳадаги интеграция жараёнлари ва замонавий ахборот технологиялари инобатга олинган. Қолаверса, бугунги кунда ўз қўбигига ўралиб қолган мамлакат ҳеч қандай натижага эриша олмаслиги кундек равшан.

Янги қонунни тайёрлашда, энг аввало, халқимизнинг теран томчилари — “Бешикдан то қабргача илм изла”, “Таълим гўдақликдан бошланади”, “Ҳаёт давомида ўқиш” каби ҳикमत ва тамойилларга эътибор қaratилди. Россия, АҚШ, Корея Республикаси, Япония, Хитой, Сингапур, Финляндия каби ривожланган давлатларнинг таълим соҳасидаги илғор инновация, ахборот-коммуни-

кация технологияларидан самарали фойдаланиш усуллари ва таъриба балари ўрганилиб, шароитимиз ва менталитетимизга мослаштирилди. Қонуннинг 7-моддасида таълим турлари аввалгидек еттига эътиб белгиланди. Олий таълим, кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳамда мактабдан ташқари каби уч таълим тури ўзгаририлмади. Қолган тўрттаси эса мактабгача таълим ва тарбия, умумий ўрта ва ўрта махсус таълим, профессионал таълим, олий таълимдан кейинги таълим, деб ўзгаририлди. Биз ҳозир таълим турларининг факт номи санадик, холос. Ваҳоланки, буларнинг ҳар бири алоҳида мавзу.

Янги қонунга мувофиқ, 12 йиллик мажбурий таълим 11 йилликка ўзгаририлди, мактабгача таълим ва тарбия тизимига илк бор олти ёшдан етти ёшгача бўлган болалар бир йил мажбурий тайёрланади. Инклюзив таълимга ўзгаришлар киритилди, дуал, масофавий, оилада ва мустакил таълим олиш, катта ёшдагиларни ўқитиш, соҳада халқаро ҳамкорликни ривожлантириш, ёшларни касб-хунарга ўргатишга мўлжалланган профессионал таълимни такомиллаштириш, педагог ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш ва рағбатлантириш, уларни профессионал фаолиятига алоқаси бўлмаган ишларга мажбурий жалб этмаслик, таълим олиш шакллари бийитиш каби янгиликлар киритилди.

Таълим сифатини яхшилаш, педагоглар аттестацияси, таълим ташкилотларини аккредитациядан ўтказиш масалаларига катта эътибор қaratилди. Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси ҳуқуқ ва ваколатлари аниқ белгилаб қўйилди.

Президентимиз имзолаган икки муҳим ҳужжат — “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармон ва “Таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарор бевосита ана шу қонун ижросига қaratилган. Уларда таълим соҳасини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари, мақсад ва

вазифалари аниқ белгилаб берилди. Шу йилнинг 1 мартига Миллий ўқув дастурини ишлаб чиқиш, Халқ таълими ходимларини рағбатлантириш жамғармасини тузиш, “Педагог ходимларнинг мақоми тўғрисида”ги қонун лойиҳасини тайёрлаш каби чора-тадбирлар ана шулар жумласидан. Таълим сифати ва самарадорлигини ошириш мақсадида устозларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишда “Ҳаёт давомида ўқиш” тамойилига амал қилиш, даврийликдан узулқисиз малака ошириш тизимига ўттиш вазифаси қўйилди. Буни олий ўқув юртиларидаги фанларни қисқартириш, педагогика институтларида уч йиллик бакалаврлар тайёрлашни йўлга қўйиш, халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий марказларида, янги ташкил этиладиган педагогларни тайёрлайдиган олий таълим муассасалари ҳамда лицензияга эга нодавлат таълим ташкилотларида ўз малакаларини оширишлари мисолида яққол кўриш мумкин.

Янги ўқув йилидан бошлаб миллий истиқлол ғояси туркумига кирувчи фанлар ўрнига “Тарбия” фани киритилди. Халқ таълими вазирлиги, Республика таълим маркази, Республика маънавият ва маърифат маркази ҳамда бевосита алоқадор ташкилотлар бу борада амалий ишларни бошлаб юборди. Зеро, “Таълим тўғрисида”ги қонун,

Президент фармон ва қарорлари, барча давлат аҳамиятига молик норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг мазмун-моҳияти ва аҳамиятини биринчи навбатда узулқисиз таълим

Қонуннинг 7-моддасида таълим турлари аввалгидек еттига эътиб белгиланди. Олий таълим, кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳамда мактабдан ташқари каби уч таълим тури ўзгаририлмади. Қолган тўрттаси эса мактабгача таълим ва тарбия, умумий ўрта ва ўрта махсус таълим, профессионал таълим, олий таълимдан кейинги таълим, деб ўзгаририлди. Биз ҳозир таълим турларининг факт номи санадик, холос. Ваҳоланки, буларнинг ҳар бири алоҳида мавзу.

тизими мутахассислари, ходимлари чуқур ўрганишлари лозим.

Таълим соҳасида қабул қилинган қонун, фармон, қарор ва дастурлар мазмун-моҳияти оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқлар орқали кенг жамоатчиликка етказилган ва ўз самарасини бермоқда. Ҳар қандай қонуний ҳужжат замирида улугвор мақсадлар ётади. Уларни билиш, ўрганиш, тарғиб қилиш бар-

Мулоҳаза

Ҳар бир давлат ва миллатнинг эртанги тараққиёти униб-ўсиб келаётган навқирон авлод камолотига боғлиқ. Шу боис, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, оилада соғлом бола туғилиши ва камолга етишини таъминлаш, ёшларнинг ҳаётдан муносиб ўрин эгаллашига кўмаклашиш доим етакчи, устувор вазифа бўлиб қолаверади.

БОЛА ҲУҚУҚЛАРИ ДОИМО ДАВЛАТ ҲИМОЯСИДА

Наргиза ДЎСТМУҲАМЕДОВА,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси мустақил изланувчиси

Давлатнинг бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиши таъминлаш функцияси Бола ҳуқуқлари бўйича вакил фаолиятида акс этади. Бугунги кунда болаларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг қонуний манфаатларини таъминлашда дунёнинг саксонга яқин мамлакатларида Болалар омбуздсман фаолият юритади. Уларнинг асосий вазифаси “Бола ҳуқуқлари тўғрисида”ги конвенция қоидаларини қонунийликка таъбиқ этиш, боланинг шахси, шаъни, кадр-қиммати, ҳуқуқ, эркинлик ва қонуний манфаатлари ҳимоясига бутун жамият ва давлатни фаол жалб этишдан иборат.

Болалар ҳуқуқлари бўйича Омбудсман ёки вакил лавозими биринчи бўлиб Норвегияда 1982 йилда таъсис этилган. Швецияда эса бундай институт 1993 йилда фаолият бошлаган. Ҳозирги вақтда бола ҳуқуқлари бўйича Омбудсман институти Европа ва Латин Америкаси минтақасида дунёнинг бошқа давлатларида нисбатан кенг тарқалган. Кўпгина хорижий мамлакатларда Болалар омбуздсманлари фаолияти махсус қонунлар билан тартибга солинади.

Ҳаётимизнинг барча соҳалари каби бола ҳуқуқлари, уларнинг қонуний манфаатларини ҳуқуқий тартибга солишга қaratилган ҳуқуқий нормаларнинг ишлаб чиқишига Конституциямиз асос бўлиб хизмат қилмоқда. Мамлакатимизда 1992 йил 9 декабрда БМТ Бош Ассамблеяси томонидан 1989 йил 20 ноябрда қабул қилинган “Болалар ҳуқуқлари тўғрисида”ги конвенциянинг ратификация қилиниши болаларнинг ҳуқуқий ва ижтимоий мақоми шакллантириш йўлида муҳим қадам бўлди. Ушбу ҳужжат орқали Ўзбекистон халқаро конвенция қоидалари ва принциплари ривож этиш, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг миллий қонунчилик тизимини такомиллаштириш бўйича мажбурийятларни ҳамда жаҳон ҳамжамияти олдида жавобгарлик масаласини ўз зиммасига олди. Мамлакатимизда бу йўналишда ўтган йилларда изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Айниса, сўнгги йилларда жамиятимизнинг бошқа соҳалари каби бу жаҳадаги ишлар ҳам янги босқичга кўтарилди.

2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида назарда тутилган оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, болаларнинг ҳар томонлама интеллектуал, эстетик ва jisмоний ривожланиши учун шарт-шароитларни

тўдан яхшилаш каби вазифалар босқич-босқич амалга оширилмоқда.

Президентимизнинг 2019 йил 22 апрелдаги “Бола ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) ўринбосари — Бола ҳуқуқлари бўйича вакил лавозими жорий этилиши натижасида мамлакатимизда бола ҳуқуқлари ҳимоясининг ташкилий ва институционал асослари янада мустаҳкамланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 майдаги “Бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига Бола ҳуқуқлари бўйича вакилнинг асосий вазифалари ва фаолияти йўналишлари белгиланди. Қайд этилган асосий вазифалар ва йўналишлар шундан далолат берадики, Бола ҳуқуқлари бўйича вакил фаолиятининг иш ҳажми етарли даражада кенг. Бу эса мазкур институтнинг мустакил ҳуқуқий мақоми талаб этади. Шундай экан, бола ҳуқуқлари билан боғлиқ муносабатларнинг долзарб аҳамиятга эга эканлигидан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар самарадорлигини янада кучайтириш мақсадида эндиликда “Бола ҳуқуқлари бўйича вакил тўғрисида” алоҳида қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш лозим.

Мазкур қонун лойиҳаси қабул қилиниши натижасида бола ҳуқуқлари ҳимоясининг парламент назорати таъминланади. Болаларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг институционал асослари такомиллашади. Бола ҳуқуқлари бўйича халқаро стандартларни қонунчилик ва ҳуқуқий қўллаш амалиётига имплементация қилишдаги ҳуқуқий бўлиқлар бартароф этилади. Вакилнинг ваколатлари кенгайтирилади, фаолияти янада кучайтирилади. Бу эса давлатнинг юқори органлари ва уларнинг мансабдор шахслари масъулиятини янада оширади.

Шу билан бирга, қонун қабул қилиш орқали Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига, Жиноят ижроси кодексига, Мазмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига, Регламент тўғрисидаги қонунга алоҳида нормалар киритилади. Чунончи, амалдаги қонунчиликка асосан, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг аниқ механизми яратилган бўлса-да, айрим масалалар эътибордан четда қолган. Хусусан, “Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида”ги қонуннинг 31-моддасида “Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида”ги қонун ҳужжатларини бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар” деган норма мавжуд бўлса-да, Ўзбекистон Республикасининг Мазмурий жавобгарлик тўғрисидаги ва Жиноят кодексларида бундай жавобгарлик алоҳида моддаларда кўрсатилмаган.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон Республикаси Бола ҳуқуқлари бўйича вакил (Болалар омбуздсман) тўғрисида қонун лойиҳасининг ишлаб чиқиши Бола ҳуқуқлари бўйича вакилнинг мазкур соҳага амалдаги қонун ҳужжатлари ривож этилиши устидан парламент назоратини таъминлашдаги фаолиятини янада такомиллаштиришга замин яратади.

Саломатлик сабоғи

Шоннёз ҚУРБОНОВ,
биология фанлари доктори,
профессор
Ёрқин РАҲМАТУЛЛАЕВ,
биология фанлари номзоди, доцент

Аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш ва мустаҳкамлаш, соғлом турмуш тарзини шакллантириш, жисмонан соғлом ва маънавий баркамол авлодни тарбиялашга юртимизда алоҳида эътибор қaratилмоқда. Жумладан, 2020 йилнинг 30 октябрда Президентимиз томонидан “Соғлом турмуш тарзини кенг таъбиқ этиш ва оммавий спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармон имзоланди. Унга кўра, жисмоний тарбия ва оммавий спорт билан мунтазам шуғулланиш ҳамда соғлом турмуш тарзи бўйича ҳаётий кўникмаларни шакллантириш орқали фуқароларда касалликка қарши кучли иммунитетни пайдо бўлишини таъминлаш, зарarli оdatлардан воз кечиш, тўғри овқатланиш тамойилларига амал қилиш, тиклаш ва реабилитация ишлари ҳамда оммавий жисмоний фаоллик тадбирларини тизимли ва самарали ташкил қилиш, бу борада тегишли инфратузилма ва бошқа зарур шарт-шароитларни яратиш мақсадида қатор вазифалар белгилаб берилди.

ВАЗНИНГ ИЗНИ НАЗОРAT ҚИЛИНГ

Бу борада тана вазни индекси усули ёрдам беради

Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 10 ноябрдаги “Аҳолининг соғлом овқатланишини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига ҳам аҳоли томонидан соғлом овқатланиш бўйича бажарилиши керак бўлган барча амалий ишлар аниқ кўрсатилган. Унга кўра, кундалик овқатланиш меъёрини белгилаб олишда амал қилинадиган кўрсаткичлар, шу жумладан, тана вазнининг индексини аниқлашга алоҳида эътибор қaratилган.

Жисмоний ривожланиш кўрсаткичлари (бўй узунлиги, кўрак қафаси айланаси, тана тузилиши ва ҳоказо) ҳамда тана вазни индекси инсоннинг антропометрик ўлчамлари дейилиб, улар айни организмнинг морфофункционал ҳолати, ўсиб ривожланиши, аъзо ва тизимлари ҳамда бир бутун организм фаолиятининг муайян меъёрларга мослиги, куч-қуввати ва бошқаларни баҳолашда муҳим аҳамият касб этади. Шунинг учун бундай кўрсаткичларни ўлчаб туриш каттаю кичик эркак ва аёл организмнинг сихат-саломатлигини аниқлаш, овқатланиш тартибига қандай ривож этиши кераклиги ҳамда жисмоний фаолиятга муносабатини баҳолашда асослади.

Антропометрик кўрсаткичлардан тана вазни индекси (ёки Кетле индекси) ҳар қандай тана вазнининг ёш ва жинсга кўра, белгиланган меъёр даражасида, ундан кам ёки ортик эканини аниқлашда дунё бўйлаб қўлланадиган энг оддий ва қўлай усуллар.

Ҳар қим шу кўрсаткич ўзида қанча эканини билиши ва йил давомида (ўртача ҳар ойда бир марта) ўлчаб бориши сихат-саломатлигини назорат қилишда асослади. Гап шундаки, ҳозирги пайтда дунё бўйича (хусусан, ўзига тинч ва ривожланган мамлакатларда) одамлар ўртасида тана вазнининг меъёридан ортик бўлиши ва семизлик тобора кўп кузатишмоқда. Бу ҳолат давр касалликлари ҳисобланган хасталиклар, жумладан, юрак-ишемик касалликлари, қон босимининг юқори бўлиши, инфаркт, инсульт, танада холестерин микдори кўпайиши, атеросклероз кабиларнинг асосий сабабчиси экани тўлиқ исботланган. Шунга асосан, таъкидлаш мумкинки, ушбу индексининг меъёрида бўлишига эришиш одамларнинг мазкур касалликларга чалинмаслигида, касалланган бўлса, тезроқ соғайишида, пировард натижада сермазун, узоқ умр кўришида алоҳида аҳамият касб этади.

Кетле индексини ҳисоблашда тана массаси тиббиёт тарозиси ёрдамида аниқланади. Вазн ич қийимда, ҳеч қандай жисмоний фаоллик бажарилмаган пайтда, эрталаб онуншутага ўлчанади. Бўй узунлиги ёғоч ростомер ёрдамида аниқланади. Бунда гавданинг тик ва эркин ҳолатда бўлиши, елкаларнинг тўғри тутилиши ва оёқлар билан турилишига алоҳида эътибор бериш керак. Яна бош-

ни шундай тутиш керакки, кўзнинг пастки бурчаги билан қўлқўнинг юқори бурчагидан ўтган горизонтал чизиқ бир текислик бўлиши лозим. Бўй узунлиги оёқ қийимлар очилган ҳолатда аниқланади.

Мана шу икита кўрсаткичга асосланган, тана массаси индекси ҳисоблаб топилади. Бунинг учун килограммда ифодаланган тана массасининг метрда ифодаланган бўй узунлигининг квадрати-га нисбати ҳисобланади. Масалан, текширилаётган одамнинг вазни 72 килограмм, бўйи 170 сантиметр бўлса, унинг тана вазни индекси:

$TBI = 72 \text{ кг} / (1,70 \text{ м})^2 = 24,9 \text{ кг/м}^2$. Меъёрий кўрсаткич чегарасида.

Қуйидаги жадвалда халқаро қабул қилинган тана массаси индексининг тегишли қийматлари келтирилган.

КЕТЛЕ ИНДЕКСИ	ИЗОҲ
Q < 15.99	ЎТА ОЗГИНЛИК
16.00 – 16.99	ЎРТА ДАРАЖАЛИ ОЗГИНЛИК
17.00 – 18.49	КИЧИК ДАРАЖАЛИ ОЗГИНЛИК
18.50 – 24.99	МЕЪЁР
25.00 – 29.99	СЕМИЗЛИКОЛДИ ҲОЛАТИ
30.00 – 34.99	I ДАРАЖАЛИ СЕМИЗЛИК
35.00 – 39.99	II ЎРТАЧА СЕМИЗЛИК
Q ≥ 40.00	III ЎТА СЕМИЗЛИК

Тана массаси индекси, асосан, жисмда ёғ тўпланиш даражасини кўрсатувчи катталик ҳисобланади. Агар истеъмол қилинадиган таомларнинг умумий калорияси турли даражада бажариладиган саъй-ҳаракатлар, жумладан, жисмоний фаолият, ақлий меҳнат, тана-ни тегишли ҳароратда сақлашга сарфланадиган қувватдан юқори бўлса, танада аста-секин ёғ тўпланади. Дастлаб ортиқча вазн пайдо бўлиб, бу кейинчалик семизликка олиб бориши мумкин. Бундай ҳолатга тушишга кўпинча тез сўриладиган углеводлар, ширинликлар, олий ёки биринчи навли ундан тайёрланган нон ва ҳар хил пиширилган, торт, айникса, ҳамирли овқатларни кўп истеъмол қилиш сабаб бўлади. Чунки мана шу углеводларнинг меъёридан зиёд қисми танада

тез парчланиб, осонгина ёғларга айланиш хусусиятига эга. Шу нукта назардан, тўғри овқатланиш қоидаларига риоя этиш, хусусан, озиқ товларни кўп бўлган қорон, қарам, сабзи, шолғом, ҳар хил мевалар, қўқатлар истеъмол қилиш лозим. Овқатлангандан сўнг дарҳол ётиб олиш, айникса, кечки овқатни бевосита уйқудан олдин ёйиш, камҳаракатлилик организмда ёғ тўпланишига олиб келади. Киши саломатлигига салбий таъсир кўрсатади.

Хулоса шуки, ҳар қим ўзининг тана массаси индексини доимий равишда назорат қилиб бориши саломатлигини сақлаш ва мустаҳкамлашда муҳим аҳамиятга эга. Янгиланиб бораётган муҳим аҳамиятга эга. Ўзбекистонимизда ҳар бир оилада соғлом турмуш тарзи қандай ва тамойилларига қатъий амал қилиш, хусусан, тўғри овқатланиш ва жисмоний фаоллик ҳозирги қонуннинг долзарб вазифаларидан бири ҳисобланади.

Тарих ва сабоқ

Кишилик тарихида кўп асрлар давомида иқтисодий муносабатлар воситаси ролини бажарган танга пулнинг ўрни бўлакча. Миллоддан олдинги минг йиллик бошларида илк бор Ўрта ер денгизи қирғоқларида яратилган танга ясаш техникаси Эрон, Хиндистон, Хитойда, кейинчалик Марказий Осиёда ҳам тарқалди.

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ТАНГА ПУЛЛАР МУОМАЛАСИ ЙЎЛГА ҚЎЙИЛГАН ИЛК ҲУДУД

Ғайбулла БОБОЁРОВА, ЎзФА Миллий археология маркази фанларо тадқиқотлар бўлими бошлиғи, тарих фанлари доктори

Энасий битиктошлари ва VII аср ўрталарида яратилган хитой йилномаларида учраб, унинг кўплаб тиллардаги ёзма манбаларда кенг ўрин ола бошлаши ўрта асрларга тўғри келар эди. Демак, айтиб ўтилган Чоч тангасининг VI асрнинг сўнгги ўн йилликларига тўғри келиши эса турк этноними қадимиятини яна бир-икки асрга узайтиради.

Илк ўрта асрлар тангаларининг тарихий манба сифатида ўрганилиши давомида кўплаб ютуқлар қўлга киритилганига қарамай, бир қатор муаммолар ҳам бор. Айрим тадқиқотларни истисно қилсак, бу соҳа дунё, хусусан, Ғарб тарихшунослигида ўз ўрнини етарлича топгани йўқ. Минтақамизнинг испомдан олдинги тарихи бўйича Буюк Британия, АҚШ, Германия ва Францияда ўнлаб йиллик мутахассислар етишиб чиққанига қарамай, уларнинг ишларида тангашунослик бўйича илмий янгиликлар ўз ифодасини деярли топмаган. Ҳолбуки, Туроннинг жанубий ҳудудлари ва унга туташ тарихий ўлкалар — Шимолий Африқонистон, Хуросон ва Шимолий Хиндистонда илк ўрта асрларда зарб қилинган бохтарий, пахлавий (ўрта форс) ва қадимги хинда ёзуви хомийи (хун), эфталлий ва ашиналийлар сулоласига тегишли юзлаб тангалар топилган. XX аср илк чорадаги уларни ўрганишга кенг қўламада киришилиши натижасида юзлаб мақола ва ўнлаб асарлар ёзилган.

Қадимги Турон — Туркистон, шу жумладан, бугунги Ўзбекистон давлатчилиги тарихини ёритишда танга пулларнинг ўзига хос ўрни бор. Кўплаб археологик топилмаларнинг гувоҳлик беришича, Ўзбекистон — Марказий Осиё тарихида нафақат илк шахарсозлик маданияти ва давлатчилик анъаналари вужудга келган ҳудудлардан бири, балки минтақадаги миллоддан аввалги минг йилликнинг IV-III асрларида дастлабки маҳаллий танга пуллари зарб қилина бошланган минтақадир.

Товар айирбошлашнинг энг қўлай воситаси бўлмиш танга зарб қилиш анъанаси Туронда икки минг йиллик ўтмишига эга. Турли қимматбахо металллар — мис, қумуш ва олтиндан танга ясаш ишлари илк бор миллоддан аввалги III-II асрларда Бактрияда, кейинчалик Кушонлар салтанати (мил. III асрлар) даврида, миллод бошларидан Сўғд ва Хоразмда, III-IV асрларда эса Чоч воҳасида йўлга қўйилди. Илк ўрта асрларда бирин-кетин Фарғона, Уструшона, Уттор ва Етисуйдаги сулолалар ўша тангаларни чиқара бошладилар. Бу давр тангаларининг аксарияти сўғдий ёзувда, бошқалари қадимги хоразм, бохтар, пахлавий (ўрта форс) ва қадимги турк-рун ёзувидадир.

Тангаларни тарихий манба сифатида ўрганишнинг аҳамияти шундаки, биринчидан, туронлик ҳукмдорлар исми ва унвонларининг хитой, юнон, араб-форс ва бошқа тиллардаги ёзма манбаларда учраб, ушбу тилларга мослаштириб юборилган ва асли қандай бўлгани тушунарли бўлиб қолган маҳаллий шаклини танга ёзувларига таъниб тиклаш имконияти бўлган, иккинчидан, тангалардаги ёзув, тасвир ва турли белгилар орқали ўша давр маданияти бўйича муайян тасаввур ҳосил қилиш мумкин.

Илк ўрта асрларда минтақа халқлари давлатчилигида ўз берган тўб ўзгаришлар пул муносабатларида ҳам ўз аксини топган бўлиб, бу даврда қўлчи салтанатларга асос солган эфталлийлар (420-565), Турк ҳоконлиги (552-744) билан бир вақтда Чоч, Уттор, Фарғона, Уструшона, Сўғд, Бухоро, Тўхористон, Хоразм, Марв сингари воҳалар ҳукмдорлари ҳам ўша тангаларни зарб қилган. Асосан мис, қумушдан ясалган тангаларда қўлчи уларнинг айнан қайси ҳокимликка тегишли эканини билдирувчи жой номи, бошқарув-қисмининг исми ва унвони билан бирга ҳокимият ва давлатчилик анъаналарини акс эттирувчи белгилар — тамга, ўқ-ёй, илоҳий тинсоллар, тахт тасвирлари бор.

Турон тангалари бўйича XX-XXI аср бошларида амалга оширилган изланишларда анчагина илмий ютуқлар қўлга киритилган. Шу билан бирга, кўплаб танга ёзувлари ўнлаб йиллар давомида ўқилмасдан қолгани ёки уларнинг қайси ҳукмдорликка тегишлилиги масаласи ечилмасдан қолганини ҳам айтиб ўтиш керак. Шунингдек, айрим тангалар бўйича нотўғри талқинлар билдирилиб, мамлакатимиз тарихининг айрим даврларига нисбатан асосиз тушунарлар келиб чиққанини ҳам эътибордан қочириб бўлмаيدди.

Ҳолбуки, Туроннинг жанубий ҳудудлари ва унга туташ тарихий ўлкалар — Шимолий Африқонистон, Хуросон ва Шимолий Хиндистонда илк ўрта асрларда зарб қилинган бохтарий, пахлавий (ўрта форс) ва қадимги хинда ёзуви хомийи (хун), эфталлий ва ашиналийлар сулоласига тегишли юзлаб тангалар топилган. XX аср илк чорадаги уларни ўрганишга кенг қўламада киришилиши натижасида юзлаб мақола ва ўнлаб асарлар ёзилган.

Бироқ минтақанинг сўғдий, хоразмий ва қадимги турк-рун ёзуви тангалари ўрганилиши борасида бундай дейиш қийин. Тўғри, мустақилликдан олдин бундай тангаларни тўғридан-тўғри ўрганиш имконияти бўлмаган, шу боис ҳам дунё тангашунослари бу масалада эътиборни жанубий ҳудудларга қаратган бўлишлари мумкин. Аммо бугунги кунга келиб аҳоли ўзгарди, чет эллик тадқиқотчиларнинг юртимизга келиби, илмий адабиётлар ва музейлардаги тангалар билан тўғридан-тўғри танишиш баробарида археология қазималарида қатнашишлари учун йўл очилди.

Мустақиллик йилларида ўзбек тангашунослиги ўзининг янги босқичига қадам қўйди. Хусусан, мазкур мавзуда 1990 йиллардан бугунги кунгача юзлаб мақола ва асарлар чоп этилиши бунга далил бўла олади. "Нумизматика Центральной Азии" журнали нашр қилиниб келинаётгани ҳам диққатга сазовор. Шунингдек, Ўзбекистон Миллий банки тўпламида сақланаётган тангалар фикрхристи 4 жилдада ўзбек, рус ва инглиз тилларида нашр қилинди.

Чоч ҳукмдори тегиннинг пули" жумласи ўрин олган. Шу тарихда Хитой йилномаларида Ши-го ван Деле (Чоч давлати ҳукмдори тегин) шаклида учраб, 605-750 йиллар орасида воҳани бошқарган сулола номи Чоч тегинлари бўлгани ва улар ўз тангаларини зарб қилгани аён бўлди.

Тангашунослигимизда ютуқлар билан бирга қатор муаммолар ҳам бор. Биринчидан, бу соҳада изланишлар олиб борувчи ёш мутахассислар анча камчилиги ташкил этса, иккинчи томондан, жяхон тангашуносларининг бу соҳага жиддий эътибор бермаслиғидир.

Мисол учун, бугунги кунда юзлаб нусхалари топилмаётган хоразм тангалари билан шуғулланувчи тадқиқотчилар деярли йўқ. Шунингдек, осори-атика тўпловчилар томонидан турли йўллар билан йиғиллаётган тангаларнинг кўпи чет эллик тўпловчилар қўлига бориб тушаётгани уларни тарихимизнинг қимматли ва зарур манбаси сифатида ўрганиш имкониятини қийинлаштиряпти.

Тангалардан ўрин олган ҳар бир ёзув, тасвир, белги ва бошқалар ўз даврининг иқтисодий-сиёсий ва иқтисодий турмуши — тарихий юктемликлар билан чамбарчас боғлиқ. Янги тангалар топилиши ва улардаги ёзувнинг тулақлини ўқиб чиқилиши эса шу пайтга қадар қоронғу бўлиб қолаётган масала ва мавзуларни ёритишга хизмат қилиши керак.

Бироқ мамлакатимиз ўтмиши билан шуғулланаётган изланувчиларнинг кўпчилиги тангашунослар томонидан қўлга киритилаётган илмий аниқликлардан етарлича хабардор эмас ёки улардан манба сифатида фойдаланишга унчалик ошқинмайди. Бу ҳолат илк ўрта асрлар тарихи, хусусан, эфталлий ва ашиналийлар тарихига доир, шунингдек, Чоч, Фарғона, Сўғд, Тўхористон ва шунга ўхшаш воҳалар ҳукмдорликлари тарихи бўйича изланишлар олиб бораётган кўпчилик тадқиқотчиларнинг ишларида кўза ташланмади.

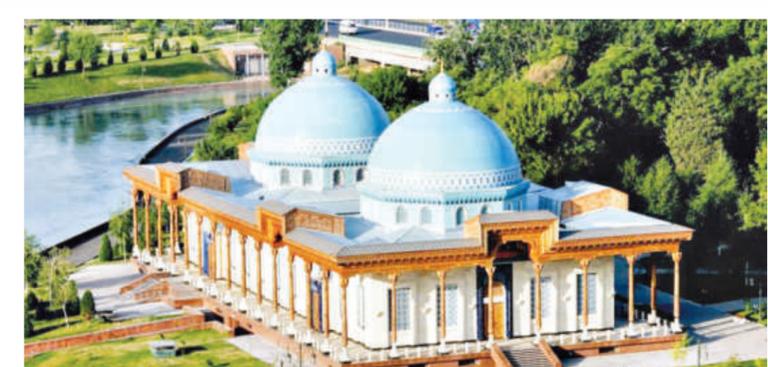
Шу билан бирга, айрим илмий нашрларда бир вақтлар янглиш ўқилиб, нотўғри талқин қилинган тангашунослик маълумотларидан фойдаланиш билан чекланиши, улар бўйича яқин йилларда билдирилган фикрлари ниобатга олмаслик, "обрўли" мутахассисларнинг қарашларига боғланиб қолиш каби ҳолатлар давом этаётгани миллий тангашунослик мактабининг муаммо ва камчиликлари сирасига қиради.

Мозий — ҳақиқатнинг тарозиси

Ҳодира МУСТАҒОЕВА, ЎзФА Ижтимоий гуманитар фанлар бўлими раҳбари, тарих фанлари доктори

Сўнгги йилларда мамлакатимизда таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини такомиллаштириш, жамиятимизда ўқитувчи ва педагог ходимлар, илмий ва ижодкор зиёлиларга бўлган ҳурмат-эътиборни янада ошириш устувор масалага айланди. Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида яхон миқёсидаги рақобатга бардош бера оладиган миллий таълим тизимини яратиш ва уни комплекс ривожлантириш, малакали кадрлар тайёрлаш мақсадларига қатта куч ва маблағлар йўналтирилмоқда.

ЖАДИД БОБОЛАРИМИЗ ОРЗУ-АРМОНЛАРИ УШАЛАДИГАН ДАВР КЕЛДИ

Бугунги модернизация жараёнлари, ислохот ва ўзгаришлар натижадорлиги мактаб таълимига, янги авлод кадрларини етиштириш масаласига бориб тақалади. Давлатимиз раҳбари томонидан таълим тизимига умумхалқ иши, деб қаралиши белгиланди. Таълим соҳасидаги муаммолар, уларни ҳал этиш, таълим сифатини оширишга оид вазифалар белгилаб олинди.

Утган йил 1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишлаб ўтказилган тантанали маросимда Президентимиз тарихга назар солиб, IX-XII асрларда юртимиз ҳудудига Биринчи, XV асрда Иккинчи Ренессанс қорлаганини таъкидлаб, "Кўпчилик зиёлилар қаторида мен ҳам бир фикрни ҳамшиша қатта армон билан ўйлайман: мамлакатимизда Учинчи Ренессанснинг XX асрда маърифатпарвар жадид боболаримиз амалга оширишлари мумкин эди. Улар "Илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас", деган ҳадиси шарифни ҳаётий эътиқод деб билдилар, миллий истиқлол, тараққиёт ва фаровонликка, аввало, маърифат орқали, дунёвий ва диний билим, замонавий илм-хунарларни чуқур эгаллаш орқали эришиши мумкин, деб таъкидлади.

Дарҳақиқат, XX аср бошларида мустақиллаш шариғатида, ҳукмдор сиёсий мафкура доирасида қолоқликдан қутулишнинг ягона йўли — маданий йўналиш орқали тараққиёт этиш мумкинлигини тушушган миллий маърифатпарварларимиз, энг аввало, маданий ва маърифий ҳаётдаги қолоқликни тугатиши, миллий онгни ислох этишда анъанавий маданиятни дунё маданияти тизимида қайта қўриб чиқиш заруриятини олиб чиқдилар. Уларнинг аксарияти ўз асарларида Туркистон халқи маданиятини ривожлантириш, маърифатни қачирлиш, Ватан тақдири ва унинг истиқболни учун қайғурини каби муаммоларни кўтариб чиққан эдилар.

Жадид боболаримиз Туркистон аҳолисининг ижтимоий-сиёсий фикр доирасини кенгайтириш, халқнинг дунёқарошида маданий-маърифий ўзгаришлар яшанинг муҳим омилли сифатида мактаб ислохотини биринчи зарурят деб белгиллаб олган эди. "Миллатнинг тараққиёти анинг аввал мунтазам мактабларидан бошланур. Агарда бух муҳимизни, миллатимизни яхши қўрув, муҳофазга қилмоқчи бўлсан, аввал саодат эшиги бўлган мактабимизни замонга мувофиқ ислох қилиш керак", деб ёзган эди Ҳожигей Муин Шурूपоло. Ҳақиқатан ҳам, мактаблар ислохи масаласи жадид боболаримизнинг кенг ва қамровли мунозараларига сабаб бўлди.

Туркистон мактаблари қандай бўлиши керак, улар қайси йўналишда ривожланиши зарур, деган масалалар миллатпарварларнинг диққат марказида бўлди. Миллатнинг маданий тараққиётини зиёлилар бошқа халқлар тараққиёти билан қиёслаган ҳаракат қилиб, уларнинг ютуқлари сабабларини аниқлашга, намуна олишга даъват этганлар. "Ибтидоий мактабларимизнинг тартибсизлиги ёхуд тараққиётнинг йўли" мақоласи муаллифи Ниёзий Ражабзода ўпқаддаги бошланғич мактабларнинг замон талабига жавоб бера олмаётганини, Англия, Германия мамлакатлари илм-фан тараққиёти натижасида "ер юзининг бойликларини ўзларига қоратиб олибдурлар, илм-маърифатдан маҳрум бўлган миллат эса санъат ва хунар соҳиб бўлган миллатларнинг оёғи остида эзилурга мажбур бўладурлар", деб қайд этган эди.

Агарда ҳар миллатнинг истиқболини билмак хоҳланса, ул миллатни болапарига назар ва... аларнинг сиҳатларига ва хусни тарбия ва таълимига" қатта эътибор зарурлиги Абду салом Азимийнинг "Таълим ва тарбия" мақоласининг бош мавзуси бўлган. Н.Ўзвиевнинг "Хозирги мадрасамизда ўқув" мақоласида XX аср бошларидаги Туркистон олий ўқув даргоҳлари ва мударрислари ҳақида танқидий сўз бориб, улар Улўғбек, Навоий каби алломалар давридаги мадраса ва мударрислар билан қиёсланмади. Қадимда Шарқ мамлакатлари, хусусан, Мовароуннахрдаги мадрасаларда йирик файласуфлар, ўттир ҳақимлар, мутафаккирлар, жумладан, Улўғбек, Али Қўшчи каби жаҳоншумул олимлар дурс ўқитишгани, дунёвий билимларга қатта аҳамият берилгани, лекин бундай хайрли анъаналар йўқ бўлиб кетгани алам ва изтироб билан баён қилинади.

Маҳмуд Бадавий ўз мақоласида Туркистон ёшларининг Оврўпанинг илғор фан-техникасини ўрганиш ўрнига, уларнинг ярамас одатларини жуда тезликда ўзлаштираётганидан афсусланган. Фарғоналик тараққиётпарвар Саидхоннинг "Маърифатнинг йўли" мақоласида Туркистонни Европа билан қиёслади, мамлакатдаги таназзул ва илғор мамлакатлардаги юксалиш сабабларини таҳлил қилди. Унингча, "илгарилаб кетган халқлар тажрибасини жорий этиш миллийликни яхлитлигича сақлаб қолган ҳолда амалга оширишмоғи лозим" ва "тараққиёт деганлари дин илми ҳамда хунар бирла бўлур". "Маорифдан, фунун ва маданиятдан маҳрум қолган халқ жаҳонлик панжарининг орасида эзилур", деб ёзади Абдулла Авлоний.

Миллий тараққиёт муаммосини инсон тарбияси билан узвий боғлиқликда талқин қилган Холид Сайид "Тарбият илму аъзамдур" мақола-сида миллат раванқини, юрт тақдири комил инсонлар қўлидадир, ўз маданиятини тарбияламак, илм хунарга ўргатмоқ орқалигина пайдо бўлади, деган мазмунга уруғ беради. Тарбиянинг қудрати ҳақида у ёзади: "Ерда бир қобилият, яъни кўқартирмоқ қобилияти бордур. Лекин бу қобилият, агар ер яхши тарбия қилинмаса, майдонга чикмас ёки чикса ҳам мақсадга мувофиқ чикмас. Ҳайдалмаган, чопилмаган бир ерга экин экилса кўқармас, гиёҳ кўқарса ҳам самара бермас". "Адаб ва тарбия" мақоласи муаллифи Муҳаммад Саид инсоннинг "комил бўлмоғи учун етти нарсга, яъни илм, номус, виждон, савий-ҳаракат, ғайрат, тарбият ва таълим лозимлиги", буларни шакллантиришда оғза-она ҳамда муаллим бирдек масул экани ҳақида фикр билдиради.

Миллий тараққиётпарварларимизнинг орзуси туристонликларни таназзулдан чиқариш, илғор халқлар қатори жаҳон маданияти тизимидан жой олиш, ўз маданиятини дунё оммасига таништиришдан иборат эди. Уларнинг маданий тараққиёт ва таназзул ҳақидаги фикрлари бевоҳида илм-фан, мактаб, маориф, таълим-тарбия масалалари билан чамбарчас равишда таҳлил этилган. Улар бу соҳада миллий хусусиятларини сақлаб қолган ҳолда Шарқ ва Ғарб маданиятини тараққиёт этиришга интиланлар ва ўз фаолиятлари давомида мамлакатда тараққиёт, юксалиш, ривожланиш учун илм-фан, маорифни энг биринчи зарурят деб билганлар. Чўчки жадидлар хориз мамлакатларига қилган саёҳатлари давомида Ғарб ва Шарқ мамлакатлари ўртасида тафовутни англадилар ва тараққиёт йўлини энг биринчи йўналиш илм-фан ва техника зарурияти эканини халққа тушуштиришга ҳаракат қилдилар.

Logo and contact information for 'Янги Ўзбекистон' newspaper, including address and phone numbers.

Headline and contact information for the newspaper's editorial board, including the name of the editor-in-chief.

Text regarding printing and distribution details, including printer information and contact numbers.

Text regarding subscription information, including price and contact details for subscriptions.

Text regarding the newspaper's address, contact information, and circulation details.